Samvirke

KL

NR. 12, 1960 . 1. JULI

* FISKEREN FRA NIBE *

På midtsiderne begynder en ny artikelrække, hvor mænd og kvinder fortæller om deres egn og erhverv.

Spaghetti alla Milanese

De bør stifte bekendtskab med denne italienske yndlingsspise . . . Men hvordan vil Deres „indre" reagere overfor denne fremmedartede mad? Der skulle nødigt gå dage tabt af Deres ferie . . . Et godt rejseråd – tag SAMARIN med hjemmefra. SAMARIN virker indvendigt rensende og er velgørende for hele systemet.

Samarin

gi'r perlehumør i ferien

landet rundt

Abstrakt kunstværk i cement. Et vældigt stykke Amager er blevet cementeret i forbindelse med de seneste udvidelser af Kastrup lufthavn. Resultatet er blevet næsten et abstrakt billede, når det som her anskues fra luften. I forgrunden ligger den nye lufthavnsgård, hvor passagererne gennem to lange gange og ad mange landgangstrapper går til eller fra de ventende flyvemaskiner.

Thomsens fodboldhold er det samme som Udbyneders hold, alle spillerne hedder Thomsen til efternavn, og de otte er sønner af sognefoged Hans Chr. Thomsen, de fire er fætre til de otte, nemlig sønner af gårdejer Anker Thomsen.

Præstegårdens ugleunge (herover til højre) skulle være skudt, da dens forældre en morgen blev fundet døde under bøgetræet i Harridslev præstegård, hvor reden var bygget. Redningskorpset fandt ungen højt oppe i træet, men da den var kommet for dagen, blev en tragedie afværget, og ungen er nu installeret i præstegården.

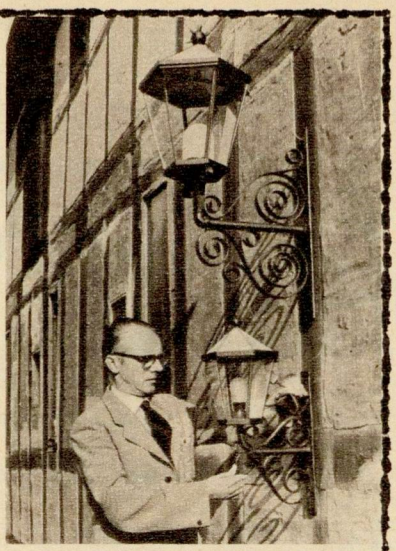
Hver søndag i 226 år er der i Mariager kirke lagt en buket på rektor Mogensen Hassings ligsten ved kirkens døbefont. Rektoren oprettede selv et legat, der skulle bekoste udsmykningen, og renterne af legatet er nu svundet ind til 3,50 kr. om året, men desuagtet smykker kirkens graver søndag efter søndag gravstenen, som hans forgængere i så mange år har gjort.

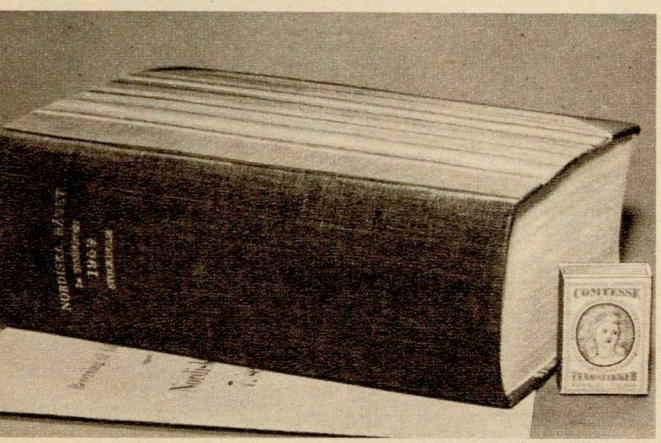

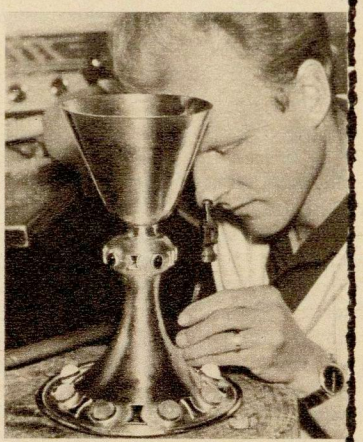
Stueplanten må ud. Agaven står på Pindstrup mosebrug og er nu taget ud, da den sætter an til blomst og vokser med næsten 25 centimeter om dagen. Planten vejer omtrent 2000 kilo.

„Antikke lygter" er efterspurgt både af danske og udenlandske villaejere. Derfor har erhvervshæmmedes fabrik i Kolding fremstillet et smukt kunstindustrielt produkt, der er komponeret ud fra forbilleder i Ribe og Christiansfeld.

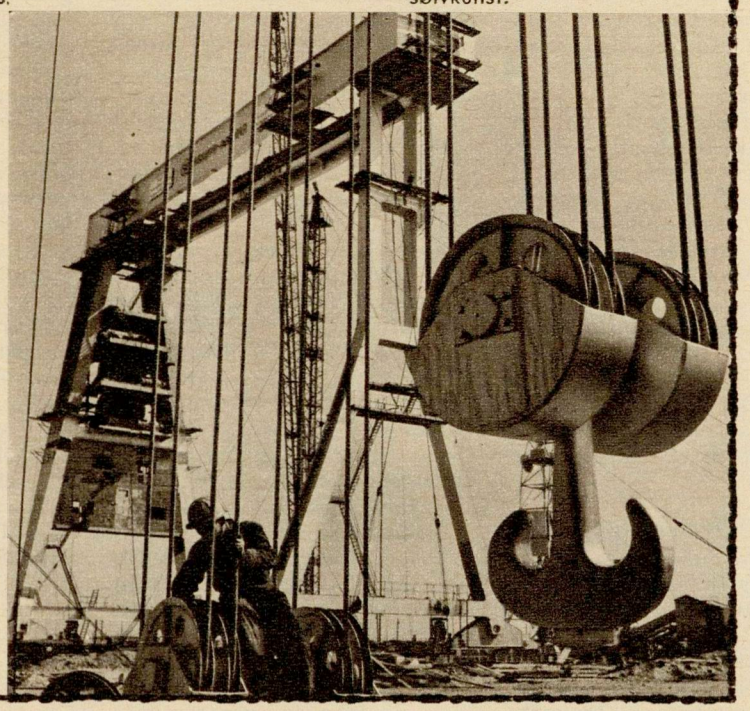

Der tales meget, og i referat svulmer taleflommen op. Bogen herover rummer alt, hvad der er sagt og fremlagt på Nordisk Råds syvende session i Stockholm. Det er blevet til et digert værk, hvis størrelse illustreres af tændstikæsken til højre i billedet. I en forudanelse om, at få mennesker nogensinde vil læse bogen, har man også fremstillet et koncentrat, det sekstensidede hefte under bogen. Så kort kan det samme siges.

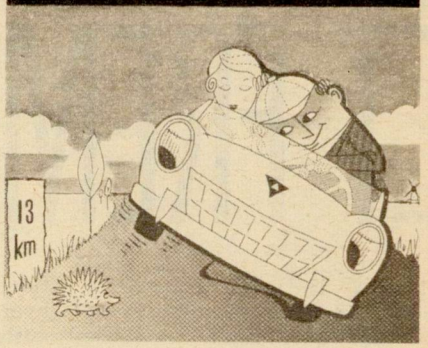

En alterkalk er en sjælden opgave for en sølvsmed. Bent Exner ses her under arbejdet med en alterkalk til Viborg Domkirke. Med sine ædle linjer forener den moderne og klassisk sølvkunst.

600 tons i et løft. På et nyindvundet areal på 235.000 m² anlægger Burmeister & Wain et nyt skibsbyggeri i tilslutning til skibsbyggeriet på Refshaleøen. Her vil man kunne bygge skibe på op til 70.000 tons, og de mest moderne metoder tages i brug. Skibene „samles" i det frie, idet enkeltdele på op til 600 tons bygges i store arbejdshaller og derefter af kraner som denne bæres ud i byggedokken og svejses sammen med det allerede byggede. Når skibet er færdigt, lukkes vand ind i byggedokken, og skibet slæbes til udrustningskaj. Stabelafløbning i den kendte form bliver der således ikke tale om.

Det er føreren det kommer an på

FP-forsikringen

Hvis uheldet sker . . . sikrer bilens ansvarsforsikring mod erstatningskrav fra passagerer eller andre, og kaskoforsikringen dækker skaden på bilen – men *føreren* selv dækkes ikke af disse forsikringer, og omstændighederne ved uheldet kan være af en sådan art, at passagererne heller ikke opnår erstatning på bilens ansvarsforsikring eller fra anden side.

FP-forsikringen

yder erstatning til fører og passagerer, såfremt erstatning ikke opnås under en ansvarsforsikring eller lovpligtig ulykkesforsikring.

FP-forsikringen

træder til med supplerende erstatning, hvis den fra anden side opnåede erstatning er mindre, end den FP-forsikringen giver basis for.

Fører og Passagerer

hver forsikret med følgende forsikringssummer:

Ved død, såfremt afdøde var forsørger . kr. 15.000
Begravelseshjælp . . . . kr. 1.000
Ved invaliditet, indtil kr. 50.000*

* plus et tillæg til erstatningen på indtil 100 % ved større invaliditeter.

En forsikring
De ikke kommer
uden om

MLU

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS
ULYKKESFORSIKRING
Vester Farimagsgade 19, København V. Telefon Minerva 350

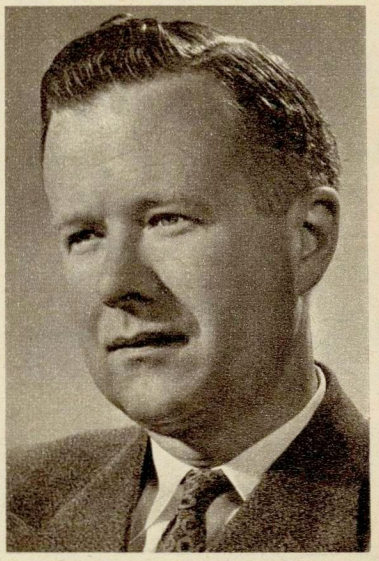
Samvirke

MED HINANDEN FOR HINANDEN

Udgivet af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger
Ansvarshavende redaktør: Eggert Nielsen

33. årgang nr. 12. 1. juli 1960

ET FREMGANGENS ÅR

Større salg, større andel af markedet - og faldende omkostninger prægede 1959, oplyste førstedirektør Ebbe Groes i sin økonomi-beretning på FDBs generalforsamling

DET BLEV et fremgangens år for de danske brugsforeninger. Ikke blot kunne førstedirektør Ebbe Groes på generalforsamlingen i Odense fastslå – for 14. år i træk! – at det afsluttede regnskabsårs omsætning var den hidtil største i FDBs historie. Men hvad der er endnu vigtigere: Samme tegn på en gunstig udvikling finder man i selve brugsforeningernes forhold.

I 1959 steg den samlede detailomsætning i Danmark med 8,8 procent, oplyste Ebbe Groes. Det er altså kun, hvis brugsforeningernes omsætning oversteg dette tal, at vi kan tale om fremgang sammenlignet med vore konkurrenter – den eneste form for fremgang, der virkelig tæller.

Lad det være sagt straks: Vi *har* haft en sådan fremgang. Samtlige brugsforeninger havde i 1959 en fremgang på 10,4 pct., hvilket giver et forspring på 1,6 pct. i forhold til den samlede detailhandel.

Nu har ikke alle grupper inden for bevægelsen haft samme stigning. I landdistrikterne og de mindre provinsbyer har brugsforeningerne haft en fremgang på 8,8 pct., men dette betyder – når man sammenligner med Statistisk Departements officielle tal – at der er tale om en mærkbart større fremgang end den, brugsforeningernes lokale konkurrenter har haft. Byernes brugsforeninger har imidlertid haft endnu større fremgang, provinsbyerne således med 11,4 pct. og Hovedstadens Brugsforening med 17,9 pct. Ikke mindst det sidste tal, der endog er forsigtigt opgjort, vidner om en meget overbevisende erobring af marked.

Landforeningerne har således klaret sig stolt i forhold til deres egne konkurrenter, men byernes fremgang er væsentlig større, fortsatte Ebbe Groes. Heri er intet mærkværdigt endsige nedsættende, idet vandringerne bort fra landbrugserhvervet har været de hidtil største, og landbrugets indtægtsstigning har været lidt mindre end byerhvervenes. Disse forskydninger kan vække forskellige følelser, alt efter hvor man har sit ståsted i samfundet, men bevægelsen som helhed må nøgternt tage kendsgerningerne til efterretning.

DET er imidlertid ikke blot brugsforeningernes omsætning i 1959, vi har lov at glæde os over – det gælder også deres driftsforhold.

Omsætningshastigheden for butiksvarer er steget fra 7,3 til 7,8 – varerne står altså i kortere tid stille på hylderne – og antallet af kreditdage (medlemmernes gæld til brugsforeningerne) er faldet, ikke meget, men dog et skridt den rigtige vej. Desuden er de samlede omkostninger faldet fra 12,2 pct. af omsætningen til 11,9 pct., og overskuddet er steget fra 3,3 til 3,5 pct.

Efter denne redegørelse for brugsforeningernes gode fremgang i det forløbne år gik direktør Groes over til en omtale af FDBs forhold. Også her er fremgangslinien tydelig. Handelsomsætningen blev 778 mill. kr., 8 pct. mere end i 1958.

FDB har solgt for 576 mill. kr. alene af kolonialvarer, oplyste Ebbe Groes videre. Det er en fremgang på 7 pct., og prisudviklingen har været rolig og delvis præget af udvidet liberalisering og af forventning til markedsplanerne.

Den vigtigste kolonialvare er *Cirkelkaffen,* der gennemsnitligt har været 14 pct. billigere end året før. Der blev også solgt 10 pct. mere kaffe, og Cirkelkaffen har erobret en endnu større del af markedet.

ISENKRAM, der er FDBs næststørste vareområde, har i 1959 haft en salgsfremgang på 18 pct., hvorved omsætningen nåede op på over 83 mill. kr. Omsætningens fremgang skyldes dels et stigende salg af køleskabe, hjemmefrysere, fjernsyn og flaskegasanlæg, men der er også tale om en generel stigning som følge af den almindelige højkonjunktur. Også på isenkramområdet har man erobret en større andel af det samlede marked.

Salget af Major køleskabe har haft eventyrets skær over sig, sagde direktør Groes videre. Vi solgte 9000 stk. i 1959, men i 1960 vil vi nå flere gange denne omsætning.

I tidligere år har der af og til kunnet spores en vis pessimisme vedrørende brugsforeningernes salg af varige forbrugsgoder. 1959 har grundigt manet denne mistrøstighed i jorden, konstaterede Ebbe Groes. Året har vist, at med det rigtige vareudvalg, til fordelagtige priser og gunstige betalingsvilkår, kan brugsforeningerne være godt med på dette stadig mere betydningsfulde område.

Også salget af *møbler* er gået i vejret, nemlig med 10 pct. i 1959.

EGENPRODUKTIONEN – dels på FDBs fabrikker, dels i datterselskaberne – nåede i 1959 op på 257 mill. kr., hvilket var en fremgang på 11 pct. Og ikke mindst er eksporten og salget til fremmede gået kraftigt i vejret. Ebbe Groes nævnte som eksempel herpå, at rebfabrikken har haft en fremgang i omsætning på 35 pct. som følge af eksport af høstbindegarn til USA og Canada.

Salget af margarine steg med 10 pct. Endnu ligger salget lavere end i 1957 (forud for kølehussmørkampagnen), men FDBs andel af det samlede margarinesalg i Danmark er i 1959 steget til 24,5 pct., og fremgangen fortsætter i 1960. Den lange og tørre sommer i 1959 virkede på forskellig måde ind på kemikaliefabrikkens omsætning, der steg med 40 pct. Vejle Dampmølle har haft en omsætningsfremgang på godt 15 pct. til over 31 mill. kr. og Svendborg Konservesfabriks salgsfremgang var 16 pct. til knap 12 millioner kroner.

MED den stigende omsætning på alle vareområder er også fulgt et forbedret regnskabsresultat. Årets nettooverskud blev 25,9 mill. kr., hvilket var en fremgang på 2,1 mill. kr. i forhold til det foregående år – og overskuddet var lige som omsætningen det største i hele FDBs historie.

Handelsafdelingernes og fabrikkernes bruttooverskud steg med ialt 8,7 mill. kr., dels naturligvis som følge af den generelle omsætningsfremgang, men desuden fordi flere af fabrikkerne kunne notere stigende avance. På udgiftssiden har der især været stigninger for ejendomme og maskiner, salgsomkostninger og renter. En væsentlig del af omkostningsstigningen skyldes startomkostninger i de nye storafdelinger, og en anden del hænger sammen med arbejdstidsforkortelsen, der for hele året 1959 betød et fald i timetallet på 5,5 pct.

Statusopgørelsen fortæller bl.a., at FDBs tilgodehavende hos brugsforeningerne er steget med 5 pct. i 1959. Iøvrigt præger de store investeringer i nye afdelinger m.v. årets status. Ejendomsskyld for FDBs ejendomme er forøget med 6,7 mill. kr. til ialt 72 mill. kr.

Som i forudgående år udkommer Samvirke ikke midt i juli.
Næste nummer af bladet er læserne i hænde 1. august.

DEN OMVENDTE VERDEN

HVAD VAR grunden til eller motiveringen for Venstres pludselige kursændring i spørgsmålet om andelsbeskatningen? Det har man hørt meget lidt om, siden de overraskende oplysninger kom frem om partiets tilslutning til købmændenes besynderlige „straffe"-lovforslag, hvis meningsløsheder blev gendrevet i en artikel i sidste nummer af Samvirke. Venstres presse har for sit vedkommende opretholdt en hårdnakket tavshed, bortset fra en enkelt intetsigende leder i Fyns Tidende.

Derfor var det med en vis forventning, man imødeså venstremanden *Paabøls* ordførertale i Folketinget, inden selskabsbeskatningen blev endelig vedtaget (minus den andelsskat, hvis behandling efter købmandsforeningernes ønske blev lagt på hylden indtil videre). Ville han løfte sløret?

DER har jo på forhånd gjort sig mange formodninger gældende om, hvad grunden var til Venstres kursændring. Den påfaldende iver, som partiet har vist efter at kontrasignere købmændenes forslag, endnu inden tryksværten i udvalgsbetænkningen var blevet tør, er af nogle blevet udlagt, som om det har været partiet magtpåliggende at sikre sig købmændenes bevågenhed for enhver pris – i fortrøstning til, at andelsfolkene trofast ville „hænge på" under alle omstændigheder. Så kynisk kan man dog næppe tro, der er handlet.

På den anden side lyder det heller ikke særlig overbevisende, hvad andre har ment, at Venstre ved en beskatning af dividenden ville tvinge andelsforeningerne til en aktiv prispolitik og derved *styrke* dem i konkurrencen – ud fra en selvbestaltet, men ophøjet omhu for andelsbevægelsens sande ve og vel. Hvad skal man så tro om de konservative, som igennem årtier har tilstrøbt det, som Venstre nu er gået med til. Har de i alle disse år blot villet os det så godt, så godt? Begge dele kan ikke være rigtigt, hvis man skal holde hovedet klart.

MEN hvad så? Er forklaringen bare den, at Venstre også på dette punkt ønskede V-K-fronten på linje. Alt dette – eller noget helt andet – ventede man at høre nærmere om under hr. Paabøls ordførertale i Folketinget, men desværre er vi lige vidt – bortset fra at hr. Paabøl bekræftede den allerede fastslåede sandhed, at Venstre tilslutter sig den private handels krav om, at det fulde regnskabsmæssige overskud i andelsforeningerne skal lægges til grund for beskatningen. Der er altså ingen tvivl mere.

Men motiveringen bidrog hr. Paabøl kun til at gøre endnu mere dunkel, idet han fastslog (her efter folketingets officielle referat) at det *regnskabsmæssige overskud* (i andelsselskaberne) *kan sidestilles med de private erhvervsvirksomheders aktiekapital og må beskattes med en procent, som svarer til aktieselskabernes; det vil ikke sige den samme skatteprocent, men en noget mindre skatteprocent under hensyn til det udbyttefradrag, aktieselskaberne har.*

DET er en helt ny version, at andelsselskabernes regnskabsmæssige overskud kan sidestilles med de private erhvervsvirksomheders aktiekapital. Vi føler os overbevist om, at hr. Paabøl har ment: Udbyttet af de private erhvervsvirksomheders aktiekapital – ellers kan vi ikke forklare os udtalelsen. Men da vi ikke ved, hvad hr. Paabøl har ment, står vi altså igen på bar bund, for på andre punkter bidrog hr. Paabøl ikke til at sprede tågerne.

Når han antydede, at de kooperative virksomheder har mange muligheder for at „smyge grimen af sig" – in casu: nedsætte priserne eller give rabat i stedet for dividende – var det ikke helt klart, om det var tænkt som en insinuation eller en venskabelig fidus. Overflødig i sidstnævnte tilfælde, eftersom vi ved det selv.

Hvorfor vi da ikke indretter os herpå og ladet skat være skat?

Af to grunde. For det første, fordi dividende er et særkende for brugsforeningerne, hvis demokratiske struktur beror på, at intet er forudbestemt, men at tillidsmænd og generalforsamling frit skal kunne disponere over værdierne. For det andet af det praktiske hensyn, at der af både overskud og dividende skal kunne hensættes de nødvendige midler til foreningens konsolidering. Hvert eneste medlem bidrager gennem sin dividende til andelskapitalens opbygning.

MEN i sin ordførertale kunne hr. Paabøl kun finde syndsforladelse for rabatten: *Rabat er en prisreduktion som ydes på grundlag af et endeligt tilsagn i forbindelse med købet, og det er i dag fradragsberettiget, hvad enten den gives af en brugsforening eller en købmand. Dividenden er en udlodning af indtjent overskud, som først finder sted, når årets overskud gøres op, og den kan ikke fradrages.*

Os forekommer denne betragtning temmelig bagvendt, og hr. Paabøl måtte da også erkende, at hvis HBs 4 pct. dividende gennem de senere år blev sikret ved et forhåndstilsagn, ville dividende pludselig forvandles til rabat – endog selv om den brugsforening, der indlod sig herpå, blot godskrev kunden for denne rabat og beholdt pengene at arbejde med som et kapitalindestående for kunden, tilføjede hr. Paabøl. Men hvad forskel er der da? Er det andet end en strid om ord?

OG når vi endelig skal tale om begrebsforvirring, bør det tilsidst nævnes, at hr. Paabøl befandt sig i den omvendte verden, da han erklærede, at lige så vigtigt som kooperationsbeskatningen var det, at „kooperationens næringsretlige privilegier" bliver taget op til behandling, eftersom *Hovedstadens Brugsforening kan lade den ene butik skyde op ved siden af den anden i kraft af det næringsretslige privilegium, den har. Private købmænd kan kun have et udsalg i kommunen.*

Det er et stift stykke, at brugsforeningerne nu skal beskyldes for at være favoriseret af næringslovens enbutiksbestemmelser, som vi hårdnakket har bekæmpet i årtier uden at kunne få købmændene til at opgive dette forlængst forældede filialforbud. Men hvis Venstre nu vil gå ind for dets ophævelse, skal partiet i dette tilfælde få vor varmeste støtte.

I ØVRIGT prægedes denne „debat på faldrebet" af, at regeringspartiernes ordførere samt finansminister Kjeld Philip gjorde det klart, at udsættelse af en endelig beslutning om andelsbeskatningen ikke var en indrømmelse til købmændenes ønske om en skærpelse. Den socialdemokratiske ordfører Hans R. Knudsen ønskede finansministerens bekræftelse på, at regeringen ikke havde stillet købmændene „noget i udsigt", som kunne begrunde håb om en løsning, som „giver en anden og strengere beskatning for kooperationen" end den „stramning" af vilkårene", som indeholdes i det nu udsatte forslag.

Hertil svarede finansministeren, at der med udsættelsen kun er tilsigtet, at „muliggøre en nøjere drøftelse af kooperationsbeskatningens fremtidige indhold", og at „i den diskussion, der nu skal i gang, er alle på forhånd frit stillet, og ingen har bundet sig til noget bestemt resultat". Tilsvarende understregede den radikale ordfører, Baunsgaard, *det selvfølgelige, at hvert parti til sin tid står frit med hensyn til de synspunkter, man vil gøre gældende om en revision af kooperationsskatten. Enigheden omfatter kun, at bestemmelsen skal optages til revision.*

Herimod kan der ikke rettes nogen indvendinger. Blot frem i lyset med standpunkterne.

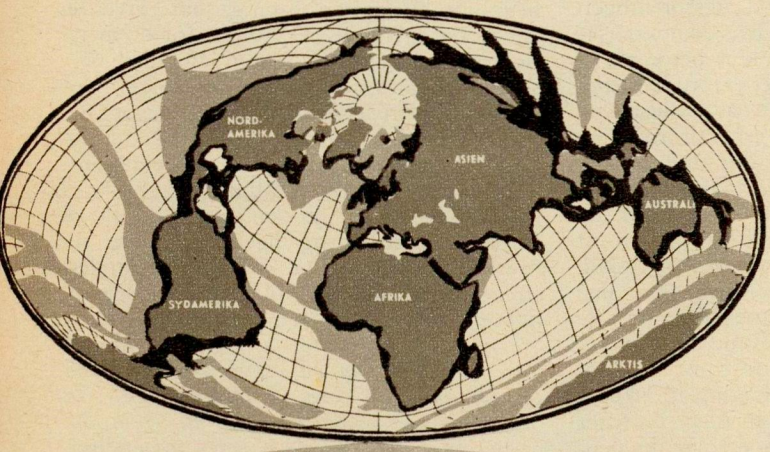
Har vi udnyttet medvinden?

1959 har været et godt år for brugsforeningerne og FDB. Om en eftertid vil mene, at vi har udnyttet den vind, vi i dag har på ryggen, tilstrækkeligt effektivt, kan vi ikke vide, sagde førstedirektør Ebbe Groes som afslutning på sin økonomi-beretning til FDBs generalforsamling. Vi ved kun, at vi tåler sammenligning med det øvrige erhvervsliv.

Fremgang og medbør *kan* føre til to stik modsatte resultater. De kan medføre, at man i tilfredshed med det opnåede lukker øjnene over for tidens mange problemer. Men de kan også føre til øget mod til at se problemerne lige i øjnene og større tillid til, at man ved sammenhold kan løse dem rigtigt og hurtigt. Måtte det sidste blive tilfældet for vort vedkommende.

ELEKTRICITET VIL AFLØSE FISKENETTET

Store havområder ligger endnu brak og venter på fiskerne. De tykke sorte streger angiver de nu udnyttede fiskebanker. Skal man længere til havs kræves andre fiskeriformer, men så har man også de store områder, angivet med gråt, at virke i.

EN FORÅRSDAG for fire år siden lå en lille fiskerbåd ud for Marokkos kyst. Redskaber blev pakket ud, rør blev sænket i vandet, der blev trykket på en kontakt, og i vandet ved mundingen af et rør så man en tun opføre en mærkelig dans. I flere minutter var den store fisk, som dog vejer henimod tre hundrede pund, fuldstændig under indflydelse af kræfter i røret. Så blev der igen trykket på knappen, og fisken forsvandt.

For lidt mere end et år siden sad den lille fiskerbåds besætning på en langt større fiskerbåd ud for Amerikas kyst. De havde flere og større redskaber, og med et tryk på en knap på en kommandopult bragtes på et minut tusind kilo sild fra havet op i fiskerbådens lastrum.

Mellem 1956 og 1959 havde de tyske ingeniører, der var fiskerbådenes besætning, fundet ud af, hvordan man fisker med de samme kræfter, som får vidundere af regnemaskiner til at løse matematiske problemer på sekunder.

Tyskerne tror, at de har fundet de fiskemetoder, som vil afløse de hævdvundne fiskemetoder. Deres metoder peger mod en gigantisk forøgelse af fiskeriudbyttet. Begrundelsen er den tiltagende befolkningsmængde på kloden. Dagligt fødes 140.000 nye mennesker, som en dag stiller med krav om mad. Hvis mennesket ikke foretager sig noget drastisk, lader det sig slet ikke gøre at skaffe mad nok til alle, da naturen sætter grænser for udnyttelsen af klodens overflade. Men i havet vrimler det med levende væsener, som allesammen indeholder de æggehvidestoffer, mennesket ikke kan undvære. Der fanges hundredtusinder tons fisk hver måned, men det elektroniske fiskeri kan øge mængden kolossalt.

Elektrofiskeri i søer og damme har været brugt i adskillige år. Det foregår på den måde, at en elektrode anbringes ude i vandløbet og en anden inde ved bredden. I stød sættes en kraftig jævnstrøm til, og fisk mellem de to elektroder lammes af det elektriske chok. Det var lige til at tro, at en tilsvarende fiskemetode kunne bruges i saltvand. Men i modsætning til ferskvand er saltvand ledende, det vil sige at strømmen spredes uden virkning, og man skal op på kolossale strømstyrker, såfremt fisk skulle kunne mærke et elektrisk stød i saltvand. Man går så i stedet en anden vej: der anvendes højspændt vekselstrøm, og herved opstår der omkring elektroderne i vandet et kugleformet, elektrisk felt. Dette felt lammer eller dræber fiskene.

Med elektronfiskeri kan fangsterne øges til et format, man hidtil kun har drømt om, og samtidig betyder denne teknik en hurtigere og mere smertefri aflivning af fisken. Derved øges også fiskens holdbarhed og velsmag.

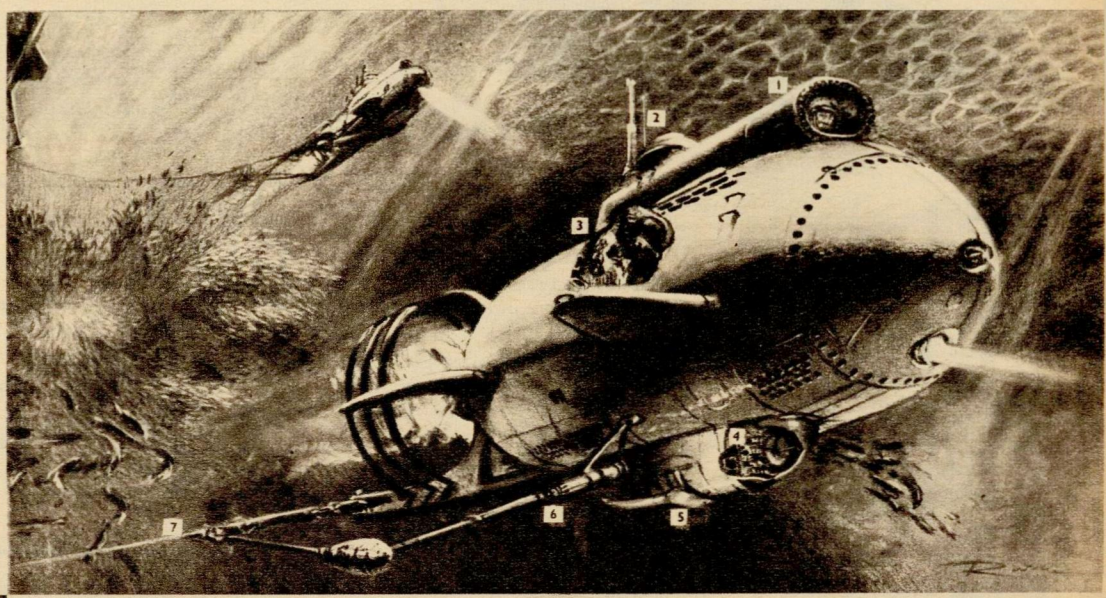
Ved siden af disse tyske tanker om fremtidsfiskeri kan nævnes rus-

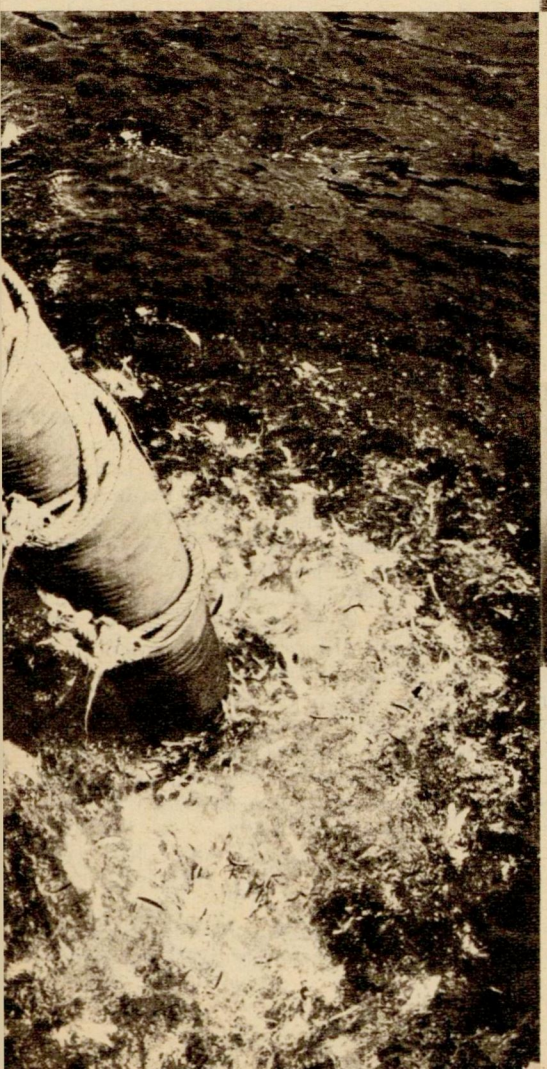
FISKENE FORARBEJDES TIL SØS

Helt nye fiskeriformer vil i fremtiden drive erhvervet længere til søs. Og når fisken desuden ligefrem suges op af havet, bliver der brug for den sejlende fiskefabrik. Man vil finde den i centrum af det område, fangstskibene arbejder i. Fabriksskibet (C) bliver tillige fiskerflådens admiralskib, og herfra dirigeres alle fiskerbådene fra fabriksskibets kommandobro (1). I de underliggende etager er der laboratorier (2), fiskekonservesfabrik (3), hvorfra de pakkede produkter sendes i lagerrummene pr. transportbånd (4). Skibet må yde plads til mange mennesker, foruden sin egen besætning og fiskeri- og meteorologiske videnskabsmænd også personalet i fiskekonservesfabrikkerne (5). Fisk, der skal forhandles i dybfrossen stand, oplagres efter filetteringen i dybfrostrummene (8), hvortil kulden kommer fra maskinrummet gennem rørledninger (7). Fra fiskerbådene suges fangsten i rør (14) og losses ud i fabrikkens lastrum, hvorfra fangsten sorteres til fiskekonservesfabrik eller dybfryseri. En fiskerbåd ligger i forgrunden, og en tilsvarende findes i billedets baggrund. Fra denne (B) er der udskudt en lysbøje (13), som falder ned på det sted, hvor helikopteren med sit ekkolod (12) har lokaliseret en fiskestime. Lyset vil fastholde fisken, til båden kan komme til stedet og suge fisken op. Helikopterne (A – 9, 10, 12) starter og lander på fabriksskibets dæk (11).

siske planer om at fange fisken i de „etager" ude i havet, hvor fiskestimerne går. For et par år siden ombyggedes undervandsbåden *Severjanka* til at være et undersøisk fiskerilaboratorium, og sidste sommer sejlede den i de arktiske farvande og fulgte her fiskestimerne. Under disse sejladser blev grundlaget lagt for konstruktion af undervands-fiskerbåde.

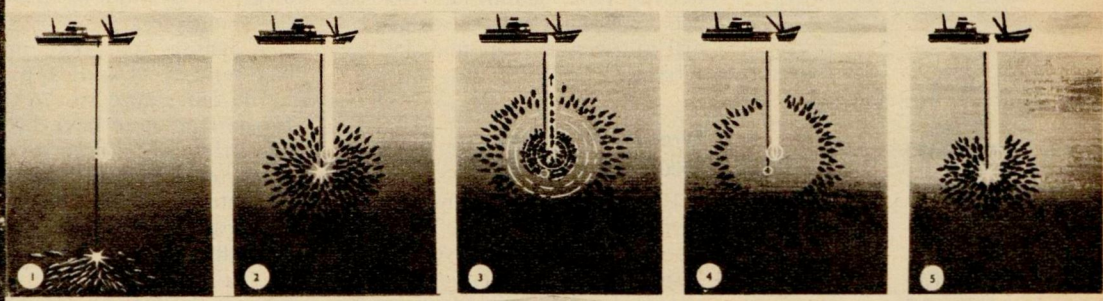
I begge tilfælde sigter man efter fiskeri i farvande uden for de nu udnyttede fiskebanker. Det betyder, at så vil den flydende fiskefabrik komme ind i billedet. Man vil spare fiskerbådene for de lange sejladser fuldtlastede til fiskerihavnene og fiskefabrikkerne. I stedet sendes fabrikkerne ud på fangstpladserne. Herved når man dertil, at sardinerne befinder sig i dåserne få timer efter, at de er suget op af havet.

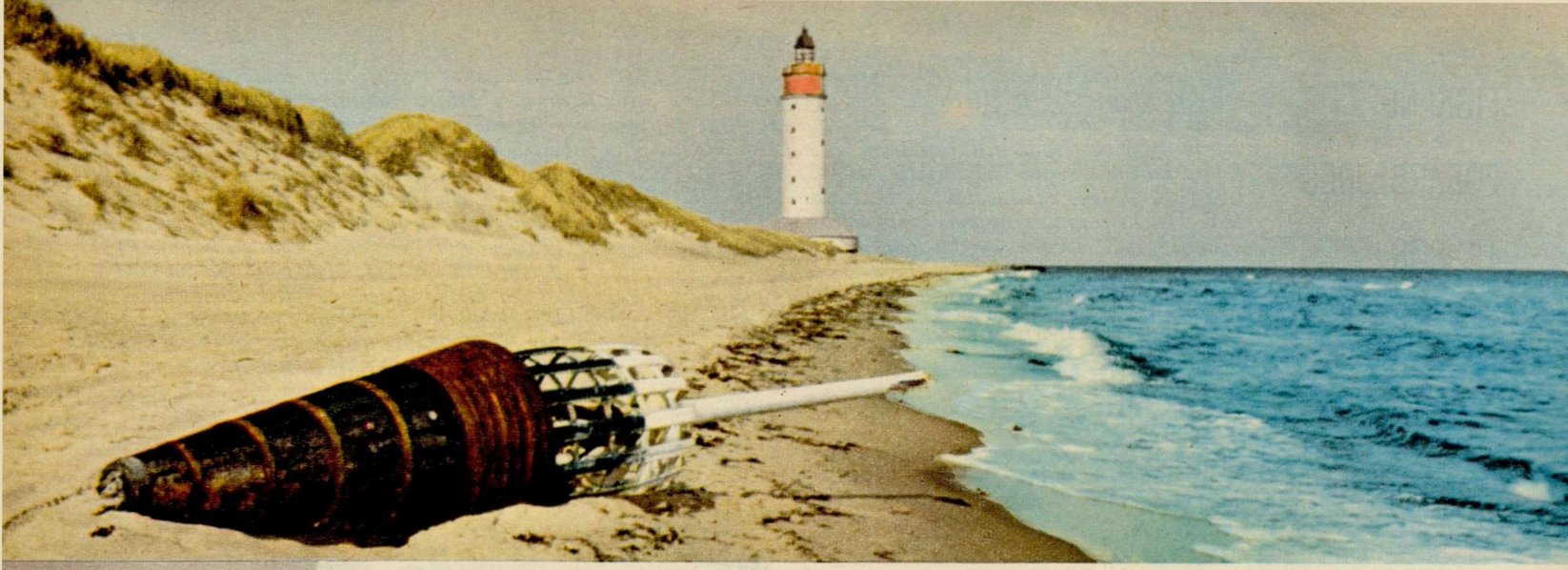
FISKERI UNDER VANDET

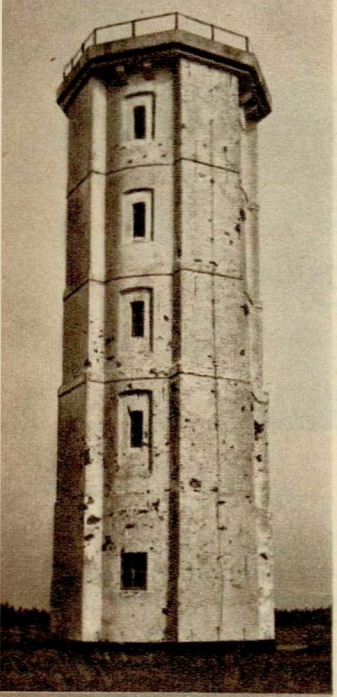
Russerne drømmer om at virkeliggøre tanken om undervandsfiskeri og har derfor bygget en undervandsbåd om til forsøgsvirksomhed. Fiskeri under havet tænker man sig skal ske med små undervandsbåde, der slæber net af nylon gennem havet. I undervandsbåden skal der kun være to mand, hvoraf den ene befinder sig i observationsrummet (1), hvor der er styrbart periskop og antenne (2). Derunder befinder bådens anden mand sig (3) og har til sin rådighed et pejleapparat (4) og et ekkolod (5), hvormed fiskestimen opsøges. Nettet fastholdes til undervandsbåden med et styrbart apparat (6) og lukkes ved hjælp af en trækmekanisme (7). Når nettet er fyldt, bringes det op til fabriksskibet på overfladen.

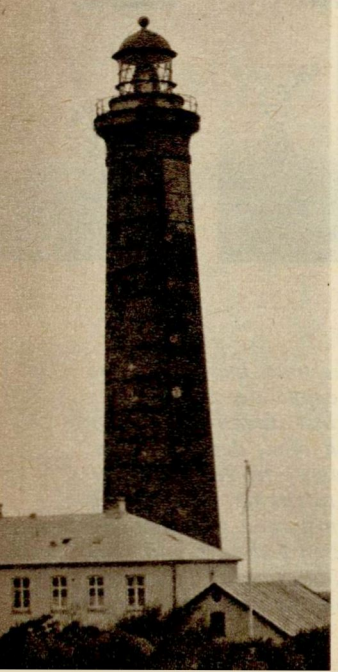
FISKEN PUMPES OP AF HAVET

Fotografiet til venstre viser elektrodens virkning på en lille fiskestime. Det er tydeligt at se, hvordan elektroden samler og lammer fiskene, og hvis sugeapparatet havde været i funktion, ville fiskene som en hel flod være pumpet op i skibet. Elektronfiskeriets system vises af tegningerne herover. I skibets bund er der et ekkolod, der lokaliserer fiskestimen. Derefter sænkes en lampe ned i havet (1), og dens stærke lys lokker fiskene til at forblive samlet. Elektroden sættes i funktion (2), tiltrækker fiskene med så stor styrke, at ingen kan undslippe. Med variationer af strømstyrken kan man bestemme, hvilken størrelse fisk, man vil suge op (3). Man gør så en pause i sugningen, mens fiskene, der er suget op, befordres til skibets lastrum (4), atter sættes sugefunktionen igang (5) og pumper de fisk op, der er fastholdt af de elektriske impulser.

lerover det hvide fyr, der sandsynligvis
r Skandinaviens første murstensfyr. Det
r fra 1747. I 1858 kom det nuværende
kagens Fyr, „Lange Maren" (herunder).

BYEN, DER HAR FIRE FYRTÅRNE

400 år er gået siden det første danske fyr blev tændt. Denne epoke kan overskues på Skagen, der nu med sine fire fyr er et dansk fyrmuseum

SKAGEN er nok det sted i verden, der er bedst forsynet med fyrtårne; på et forholdsvis lille areal findes nemlig ikke færre end fire!

I sandhedens interesse skal dog tilføjes, at kun de to af dem udsender lys, men for alle fire gælder, at de repræsenterer fire sammenhængende epoker i fyrtårnets historie, og på den måde er Skagen blevet et slags fyr-museum, hvilket der er så megen mere mening i, som Skagen var blandt de første steder, der fik et statsligt fyr.

Det var Frederik den Anden, der tog initiativet hertil, idet han den 8. juni 1560 skrev til lensmændene på Aalborghus, Kalø og i Helsingborg, at de „met thet første lader giøre paa vor bekostning en fyrelampe". Anledningen hertil var, at især udenlandske søfolk klagede over, at sejladsen fra Skagen til København var meget farlig. Danmarks udenrigshandel var på det tidspunkt i stærk vækst, og en omfattende international sejlads foregik gennem Øresund og skaffede kongen gode toldafgifter. Det ville derfor være lammende for landets økonomi, om sejladsen på Danmark og gennem Øresund skulle gå tilbage.

Fyret slugte årligt 5000 hektoliter kul

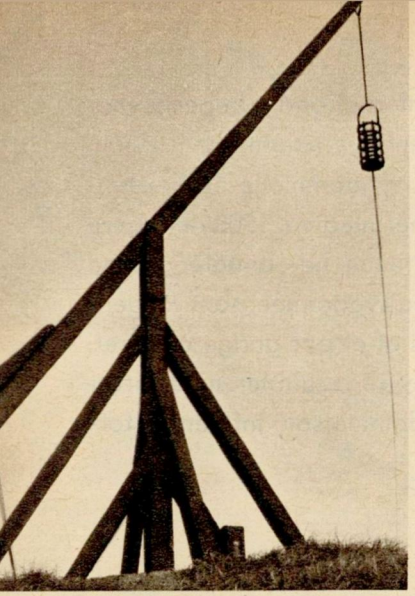
På kongens foranledning rejstes derfor landets tre første statsfyr på Skagen, på Anholt og ved Kullen. Naturligvis havde der været blusset ved de danske kyster længe før den tid. Man ved således, at Valdemar Sejr i 1200-tallet gav ordre til at lade blusse på stranden ved Skanør i de perioder, hvor der fiskedes sild. På privat foranledning blev der også blusset andre steder i landet, men alt var helt tilfældigt og utilstrækkeligt og stod langt fra på højde med, hvad søfolkene kendte fra sydlige lande. Onde tunger påstod som bekendt også, at der ikke sjældent blev blusset for at vildlede de søfarende i stedet for at vejlede dem – i håbet om en god og indbringende stranding.

Foråret 1561 tændtes Skagens første fyr. Det var et såkaldt papegøjefyr, hvis udseende man i dag ikke ved meget om. Der blev fyret med brænde fra de omliggende skove og fra Norge, men fyret var meget mangelfuldt og klagerne over det mangfoldige.

Klagerne kom ikke mindst på baggrund af, at kongen på forhånd havde ladet gøre stor reklame for fyrene i de store havnebyer for på den måde at fremme søfarten. Da resultatet imidlertid ikke svarede til forventningerne, nægtede søfolkene gang på gang at betale fyrpenge.

Godt hundrede år efter fik Skagen sit andet fyr: vippefyret, der i rekonstrueret skikkelse nu står på en klittop og een gang om året – Sct. Hans-aften – lader lyset stråle fra sin kurv. Det blev skabt af helsingørborgeren Jens Peter Grove og minder om de gamle vippebrønde, idet der i stedet for en vandspand hænger en jernkurv til et kulbål. Vippefyret var et stort fremskridt i forhold til papegøjefyret – men det var dyrt i brug. Det brugte omkring 5.000 hl kul om året, og da man for nogle år siden gravede den gamle fyrbakke ud for at støbe fundamentet til det rekonstruerede vippefyr, fandt man umådelige mængder slagger og dermed bevis for, at det var det rette sted, vippefyret på ny blev opstillet.

Pany gik hundred år, og Skagen fik sit første murstensfyr; sandsynligvis det første i hele Skandinavien. Fra hovedstaden var indforskrevet soldater for at opføre det, og arbejdet blev gjort så godt, at fyret står den dag i dag. Det er dette fyr, der i Skagen betegnes som „det hvide fyr". Det er en ottekantet bygning, cirka 30 meter høj og 3½ meter i diameter; altså en efter den tids forhold meget anselig bygning. Her blev fyret med kul på åbne fyrpander ovenpå den flade top, og ned gennem fyret var et hejseværk til at bringe de store mængder brændsel op til toppen. Dette hejseværk afstedkom iøvrigt i 1785 en ulykke, idet fyrinspektørens tjenestepige, Maren Pedersdatter, blev ramt af et stort stykke kul, da hun hjalp med at hejse brændsel op til fyrstedet. Det skete i en tidsalder, hvor folk havde for vane at dø naturligt, så derfor vakte ulykken stor opmærksomhed og blev rystende skildret i „Jydske Efterretninger", som føjer

til: „Herre, tag os ikke bort midt i vore dage".

Det hvide fyrs kullys strålede langt ud over havet; så langt, at søfolkenes klager blev forvandlet til takkeskrivelser og tilbud om at betale dobbelt takst, såfremt kongen ville lade sætte sådanne fyr op alle farlige steder.

Dette tilbud skulle dog ikke tages alt for alvorligt, for da kongen omkring 1770 lod fyrpengene, der blev opkrævet sammen med øresundstolden, forhøje 25 procent, lavede de fremmede skippere så megen vrøvl, at kongen blev fornærmet og i 1772 lod samtlige danske fyr slukke. I lange 28 år var de uden lys, indtil år 1800 Nakkehoved og Kronborg fyr blev tændt, og det skyldtes, at ostindienfareren „Cronborg" en stormfuld nat forliste ved Gilleleje med en kostbar last fra Trankebar.

Skagens hvide fyr fik i 1836 tranlamper, der var både lettere og billigere at betjene, og de lyste indtil 1858, da „Lange Maren" – det stadigt fungerende Skagen Fyr – blev taget i brug. Det hvide fyr blev dog ikke pensioneret af den grund. På dets top installeredes et mærkeligt stillads – en is-semafor, der skulle give skibsfarten den besked om isforholdene, som nu besørges med radio. Denne tårnets sidste funktion ophørte under besættelsen. Til gengæld fandt tyskerne en overgang anvendelse for det, og som et synligt minde om den tid kan man læse, hvad en tysk vagtpost indridsede i murværket på toppen: „Auf dem Karakter kommt es an!" (Det er karakteren, det kommer an på).

Endelig fik Skagen i 1956 Danmarks første fjernstyrede fyr, Skagen West, der helt og holdent betjenes ved hjælp af trykknapper og relæer fra det egentlige Skagen Fyr.

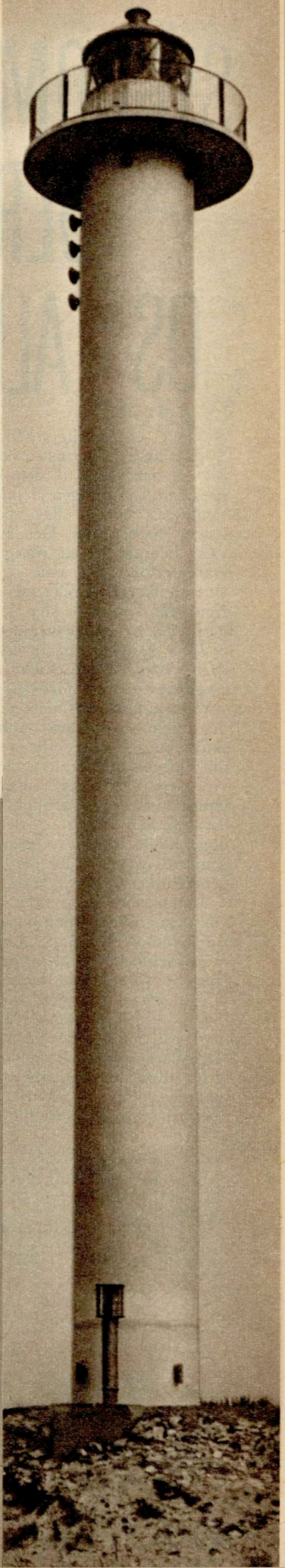
Bortset fra papegøjefyret findes alle disse fyrtyper altså stadig omkring Skagen – ja, man kan sige, at en femte type også er repræsenteret her: tre sømil ude i vandet vugger Skagens Revs Fyrskib.

Fyrskibenes rolle ved at være udspillet

Det var midt i forrige århundrede, at Danmark fik sine første fyrskibe, der på revolutionerende vis forbedrede sejlafmærkningen af de indre farvande. De var en direkte følge af den udvikling, som skibsfarten kom ind i med dampskibene. Nu er fyrskibenes rolle ved at være udspillet, idet de er ved at blive erstattet af båkefyr, dvs. fyr på små, kunstige øer som for eksempel Drogdens fyr, der ikke blot er langt mere stabile som fyr betragtet, men i udstrakt grad giver mulighed for fjernstyring inde fra land. Sådanne fjernstyrede båkefyr er planlagt for Læsørenden, for Ø. Flak øst for Hals, for Schultz grund sydøst for øen Hjelm og endelig for Lappegrunden ved Helsingør, idet man dog her først vil afvente en endelig afklaring af planerne om en Øresunds-bro.

Fra tre fyr i 1561 råder Fyr- og Vagervæsnet i dag i danske farvande over 196 fyr, 14 fyrskibe, 220 lystønder, 45 tågesignaler, 27 radiofyr og 113 båker.

Ved siden af farvebilledet af Anholt Fyr (foroven) ses det rekonstruerede vippefyr, som Skagen fik 1627. Det lange fyr helt til højre er det ny Skagen West – Danmarks første fjernstyrede fyr. Farvebilledet til venstre er et kig ind i mekanismen i et fyr. – Fyrassistenten er ved at pudse det omfattende prisme- og linsesystem, der samler lyset fra den forholdsvis lille lampe, der skimtes i fyrassistentens hovedhøjde. Billedet er taget i Nakkehoved fyr på Sjælland. Foruden at tjene til at vejlede søfarten har Danmarks fyr en del andre funktioner, bl.a. foretages herfra meteorologiske observationer.

SYGDOMMENE, DER RAMMER OS ALLE

Et af sommerens store internationale lægestævner bliver en kongres i København i slutningen af juli, hvor man vil drøfte virus-sygdommene og bekæmpelsen af dem. Man regner med ca. 1500 deltagere fra alverdens lande. Artiklen her omtaler denne meget omfattende gruppe sygdomme, som en gennemsnitsdansker rammes af et par gange om året, og redegør for de hidtidige resultater med virusvacciner, bl. a. mod sygdomme som influenza, forkølelse og mæslinger.

Det er egentlig en forkert årstid, virus-forskerne har valgt til den kongres, som i slutningen af juli vil samle ca. 1500 af disse specialister i København. Den burde være henlagt til en rigtig sur vinterperiode, når snue og influenza hærger landet, så man rigtig får lyst til at sige til lægerne: *Ja, tak, det er meget godt, at I har besejret pest og kolera. Men hvornår får I krammet på en ganske ordinær forkølelse?*

Virus-kongressens deltagere er dem, man med størst udbytte skulle kunne stille dette spørgsmål, eftersom forkølelse er en virus-sygdom – og forsåvidt typisk for denne gruppe sygdomme, som *de fleste* af dem er nogenlunde ufarlige, men til gengæld uhyre udbredte. Og generende nok, mens de står på.

Man har beregnet, at der i den voksne, danske befolkning årligt forekommer omkring 7 millioner tilfælde af forkølelse og influenza, som er de hyppigste virus-lidelser. Men desuden får hvert andet menneske i Danmark på et eller andet tidspunkt øjenkatarr, der også skyldes et virus. Roskildesyge og bornholmsk syge hører til virus-sygdommene, og de omfatter desuden en række sjældnere, men også alvorligere sygdomme: polio, meningitis, virus-lungebetændelse, helvedesild, smitsom leverbetændelse o.s.v., o.s.v. Alle de fire „almindelige" børnesygdomme, mæslinger, røde hunde, fåresyge og skoldkopper er forårsaget af virus, ligesom de „uforklarlige" tilfælde med feber, sløjhed og opkastninger, man så ofte møder hos børn, i regelen er milde virus-sygdomme.

Alt ialt bliver det mere end 10 millioner sygdomstilfælde om året, spændende fra harmløse anfald af ildebefindende til dødbringende eller invalliderende lidelser.

Hvorvidt kræft eller visse former for kræft fremkaldes af virus, er der uenighed om. Man har eksperimentelt vist, at man kan påføre mus blodkræft med virus fra en rottesvulst, men i ondartede svulster på mennesker har man ikke med sikkerhed påvist virus. Derimod har man fundet virus i visse godartede svulster – f. eks. vorter.

I parentes bemærket plages både husdyr og planter også af virus-sygdomme, ja, selv bakterier kan angribes af virus. Når de indiske pilgrimme, som af trosgrunde flokkes for at bade i den hellige Ganges-flod, ikke dør som fluer af kolera, skønt vandet efter alt foreliggende burde være tykt af kolera-baciller, skyldes det for en stor del, at disse bakterier angribes og dræbes af en speciel virus. Den religiøse overtro, at guddommelige kræfter har gjort Gangesvandet særlig rent, har altså en vis, naturvidenskabelig baggrund.

Det er forkert at opfatte virus som en slags særlig små bakterier. Deres „tilværelsesform" er en ganske anden, idet virus trives og formerer sig *inden i* cellerne, som en levende organisme er bygget op af, mens bakterierne lever i vævsvædsken *mellem* cellerne. Dette gør det vanskeligt at studere virus, men endnu vanskeligere bliver det at bekæmpe en virus-infektion, der først *er* i gang. Da smitstoffet findes inden i cellerne, ville det stof, som skulle kunne hæmme virus eller ødelægge det, mest sandsynligt samtidig ødelægge organismens celler, og lægen ville altså højst kunne fejre den tvivlsomme triumf at slå smitstoffet ihjel samtidig med patienten.

De seneste års nye lægemidler, penicillin, streptomycin etc., der ofte kan have en næsten mirakuløs virkning på patienter med bakteriesygdomme, er virkningsløse over for virus. (At f. eks. penicillin undertiden anvendes overfor *følgesygdomme* til en viruslidelse er jo noget andet.)

Naturligvis har man ikke opgivet at lede efter et middel, der kan ramme virus-smitstoffet i det menneskelige legeme uden at beskadige de celler, hvori snylterne findes. Blandt deltagerne i kongressen i København er en amerikansk læge, som synes at være kommet et væsentligt skridt videre med et stof, der kaldes *Interferon*. En fremtrædende dansk forsker vurderer dog situationen i dag sådan, at det ikke er meget sandsynligt, at man foreløbig vil nå til at kunne bremse en virus-infektion, når den først er kommet i gang i et menneske. Heldigvis er organismen jo i de allerfleste tilfælde selv i stand til at overvinde angrebet.

Indtil videre samles størsteparten af det praktiske arbejde derfor om virus-vaccinerne – altså stoffer, der kan hindre, at virus-smitstoffet i det hele taget

TECTUM STANDARD ELEMENTER

EN DRØM FOR ENHVER HUSMODER

De skal have det rart og moderne i Deres køkken – med TECTUM standard elementer i førende kvalitet til laveste pris – og nemmest i opsætning. Et 30 øres frimærke sikrer Dem **gratis detailleret brochure** om Deres drømmekøkken. Send kuponen i dag.

KUPON til Tectum, Njalsgade 15, Kbhvn. S.
Ja, send mig gratis og uden forbindende oplysninger om Tectum køkkenelementer.

Navn: _____

Adresse: _____

Brugsforening i: _____

Se Tectum køkkenet: Horsensvej, Viby. Voerbjerg, Nr. Sundby. Gøteborggade 10, Odense. Magasin Anva, EOB, Esbjerg. BF magasinet, Rønne. Tectum, Njalsgade 15, København S.

får fodfæste i menneskelegemet. Den mest kendte og omtalte landvinding på dette område er utvivlsomt opdagelsen af polio-vaccinen. (Officielt hedder den forestående virus-kongres også *Den femte internationale poliokonference,* selv om det er virusproblemer i videre forstand, som er hovedemnet.) Polio-vaccinen var imidlertid langtfra den første vaccine mod en virus-sygdom. Koppe-vaccination skal have været anvendt i Kina omkring år 1000 – altså på den tid, da Norden bestod af halvciviliserede vikinge-samfund. Nu er kopper forlængst den sygdom, der vaccineres mest grundigt imod her i landet – og sygdommen er praktisk talt forsvundet.

Kan man nå lige så langt med de andre virus-sygdomme? Ja, måske, men det bliver i alt fald ikke foreløbig, allerede fordi der sandsynligvis eksisterer adskilligt flere virus-arter end dem, man i øjeblikket har kendskab til. Foreløbig omfatter listen mellem 100 og 200 typer virus, og i de senere år har man gennemgående fundet en halv snes nye sygdomsforvoldende virus om året. At *se* en virus-partikel er man først blevet i stand til efter opfindelsen af elektron-mikroskopet. Koppevirus, som er et af de største, består af partikler, som er omkring 1/5000 millimeter, mens f. eks. polio-virus er omkring 1/100,000 millimeter.

Udforskningen og bekæmpelsen af virus-sygdommene besværliggøres af, at det, man troede var een sygdom, undertiden viser sig at være forvoldt af flere forskellige virus-typer. Det gælder både polio og influenza. Men desuden kan den enkelte virus-stamme ændre sig fra det ene år til det andet. I 1957 konstaterede man f. eks. en ret markant ændring af influenza A-virus (et af de tre influenza-virus). Denne ændring indtraf samtidig med den verdensomspændende epidemi, man kaldte den asiatiske influenza, og siden har de prøver på influenza A-virus, man har undersøgt, været beslægtet med 1957-stammen. Sådanne ændringer må naturligvis tages i betragtning ved vaccine-fremstillingen.

Hvis den indeholder de rigtige virus-stammer, og hvis den er stærk nok, synes influenza-vaccinen at være ganske effektiv. Det samme kan siges om polio-vaccinen og i endnu højere grad om de eksisterende vacciner mod kopper og gul feber. I Amerika har man med held anvendt vaccinering som beskyttelse mod infektioner med visse typer af Adeno-virus – en stor gruppe virus-stammer, der mest fremkalder småsygdomme med feber og utilpashed – bl. a. hos børn – men også kan være årsag til halsbetændelse og øjenbetændelse.

Det ser ligeledes ud til, at man kan fremstille en virkningsfuld vaccine mod mæslinger. En sådan vaccine er i USA ved at blive afprøvet på frivillige forsøgspersoner. Nu er mæslinger jo normalt ikke en sygdom, man tager særlig tungt på, men den kan ikke helt sjældent bane vej for følgesygdomme som mellemøre-betændelse, bronchitis og lungebetændelse. Derfor hilses mæslinge-vaccinen med stor tilfredshed af mange læger.

Iøvrigt er nogle forskere inde på den tanke, at børnesygdommene, også de, der blot viser sig ved feber, hovedpine og et par dages mave-uorden, slet ikke er så uskyldige, som vi tror, men svækker hele barnets organisme på en uheldig måde under opvæksten. Slår dette til, er der naturligvis en dobbelt grund til at forcere arbejdet med at finde vacciner mod flere og flere sygdomme – måske også mod nogle af dem, man ikke arbejder med i øjeblikket, fordi man ikke mener, de er generende nok til at „bære" besværet ved omfattende vaccinationer. De må ydermere gentages med nogle års mellemrum, idet håbet om at fremstille vaccine med livsvarig virkning ikke er gået i opfyldelse.

Men hvad med *forkølelsen?* Ja, det er desværre en af de virus-sygdomme, mod hvilke man i øjeblikket *ikke* kan fremstille en egentlig vaccine. Man ved, at det er en virus-sygdom, men trods store anstrengelser har man endnu ikke været i stand til at isolere smitstoffet. Meget tyder på, at der er tale om en hel række forskellige virus, og der vil nok i bedste fald gå adskillige år endnu, før lægerne har den vaccine, man sukker efter, når næsen begynder at dryppe netop dagen før, man skulle til sølvbryllup hos tante Marie.

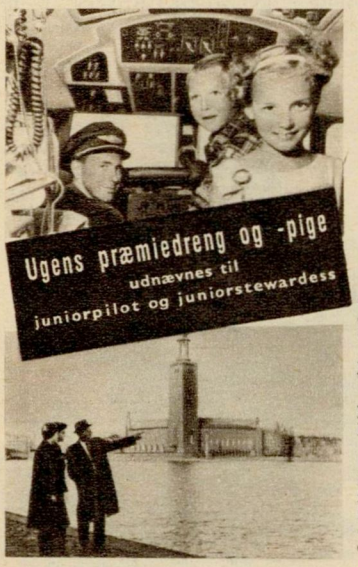
Lige så tomhændet står man over for en række andre virus-sygdomme, så foreløbig er der trods de opnåede resultater mere end rigeligt arbejdsstof for virus-forskerne.

Drenge og piger: NU starter igen Kellogg's

Kæmpe-konkurrence om "drømmerejserne"

Skandinavien rundt med SAS

2 vindere hver uge, vinderne inviterer mor eller far gratis med

Det er blot een af de utallige oplevelser, KELLOGG's „Drømmerejser" byder på. Du flyver fra by til by i luxusfly med SAS. Og i Stockholm og Oslo står et dollargrin med privatchauffør og fremmedfører og venter på dig og din far eller mor. Du vil komme på en vidunderlig rundtur til de mest spændende attraktioner.

Kon-Tiki-flåden og de tusind år gamle vikingeskibe besøges bl. a. i Oslo. Der er frokost på „Frognersæteren" – og i Stockholm, „Nordens Venedig", besøger du bl. a. „Skansen", Kongens Slot og gamle Sta'n. Kommer du fra provinsen, får du selvfølgelig også rejsen til og fra København betalt.

Og også her kan du roligt invitere din far eller mor med. Kellogg's betaler simpelthen alt! Du skal blot spise dig sund og stærk i de lækre, sprøde KELLOGG's Corn Flakes og Rice Krispies. Det er verdens bedste – og mest serverede – morgenmad!

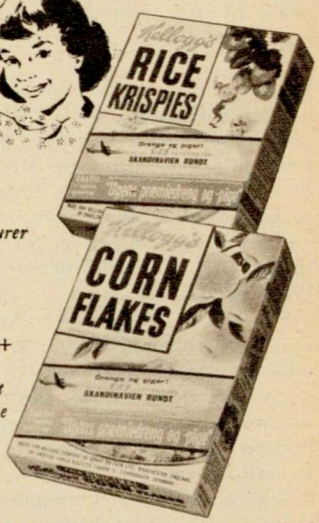
Der er gratis deltagerkupon i hver pakke KELLOGG's. Indsend den allerede i dag sammen med toppen af en pakke KELLOGG's Corn Flakes eller Rice Krispies, og du bliver måske en af de to første vindere. Men husk, der er ny konkurrence hver uge. Jo flere pakketoppe plus deltagerkuponer, du indsender, jo større chance har du. Begynd derfor allerede i dag!

ROBIN HOOD figurer som ekstrapræmie til de første 10.000 indsendere!

Der er 6 forskellige figurer at samle på. Send derfor så mange kuverter med deltagerkupon + pakketop ind som muligt jo større er dine chancer.

Kellogg's

hele verdens morgenmad

* Rekord-resultat og rekord-forsamling

På mere end een måde blev FDBs generalforsamling i Odense en rekord. Regnskaberne gav alle tiders bedste resultat både i omsætning og overskud, som det fremgår af førstedirektør Ebbe Groes' *økonomiberetning på side 4.*

Men også deltagelsen satte rekord med et tal i nærheden af de 2500. Aldrig før er så mange delegerede mødt op til FDBs generalforsamling. De mange mennesker under den store glaskuppel i Fyns Forum udgjorde et storslået syn, belyst af det stærke ovenlys, som Fyns Forum udmærker sig med fremfor andre kæmpehaller. Og så trommede regnen endda løs på glaskuppelen under en af den tørre forsommers kraftigste byger, hvad de mange landmænd blandt de delegerede næppe var kede af, selv om et skær af sol ville have skabt den helt store effekt.

Uden for blev de delegerede – efterhånden som de ankom – indfanget af kameraøjet på FDBs nye fjernsynstransmitteringsanlæg og straks gengivet på de forskellige typer fjernsynsmodtagere, der var udstillet i vandrehallen som prøver på de apparater, FDB nu udbyder til salg gennem brugsforeningerne.

For enden af kæmpehallen under den vældige baldakin, der breder sig ud over tribune og orkestergrav, dannede en flagdekoration, bestående af de mange udenlandske gæsters nationale farver, baggrund for de to talerstole og Odense byorkesters musikere, der under kapelmester Martelius Lundquist's taktstok gav generalforsamlingen en flot og fejende musikalsk indledning.

For første gang i mange år var det ikke højskoleforstander *Arnfred*, der ledede generalforsamlingen som dirigent, men derimod hans efterfølger som repræsentantskabets formand, forstander *Knud Povlsen*, Skåde. Der er efterhånden tradition for, at dirigenthvervet overtages af repræsentantskabsformanden. Talerrækken indledtes med en hilsen på samtlige gæsters vegne af den norske fællesforenings næstformand *Bjarne Jullum*, og de øvrige gæster præsenteredes en for en, medens deres hilsener i dansk oversættelse var gengivet i et festligt lille hæfte, anbragt på de delegeredes plads.

Handelsminister *Lars P. Jensen* talte ligeledes som gæst. Hans indlæg omtales hosstående.

Derefter fulgte formanden professor *Nyboe Andersens* beretningsaflæggelse, der ligesom tidligere år blev radiotransmitteret, hvad der har fået *Berlingske Aftenavis* til at fare op som trold af æske, skønt De samvirkende danske Landboforeninger, Husmandsforeningerne og andre landsorganisationer tilsvarende får deres årsmøder transmitteret. „Hele brugsforeningsbevægelsen er opbygget som en stor handelsvirksomhed i hård konkurrencekamp med de privatejede", siger bladet og protesterer derfor mod denne såkaldte „radioreklame".

Her er igen et eksempel på, at visse blade ikke kan begribe, at der for brugsforeningernes og FDBs vedkommende er tale om en *folkebevægelse*, som på en helt anden og langt mere personlig præget måde er knyttet til det brede folk, end når Berlingske Aftenavis fabler om Irma, Schou og Magasin du Nord som tilsvarende virksomheder, der lige så godt har krav på at få statsradiofoniens lyttere i tale som FDB.

Bladet kan ikke finde nogen anden forklaring, end at brugsforeningerne har bedre politiske forbindelser end de konkurrerende handelsvirksomheder. Når det ikke forstår dansk folkeligt liv bedre og ingen fornemmelse har af de tusinder af bånd, som knyttes fra hjem til hjem via brugsforeningerne, er det spildt at forsøge på at få bladet på andre tanker.

Flere billeder fra FDBs generalforsamling på side 28

* Spille- og rabat-galskaben i gabestokken

Det var en stor oplevelse for generalforsamlingen at have den tidligere uddeler, handelsminister *Lars P. Jensen* som gæst – særlig da det aldrig, trods 25 års tilknytning til brugsforeningerne og FDB var faldet i hans lod at deltage i generalforsamlingen.

Efter en gennemgang af landets almindelige økonomiske situation og handelsfrigørelsen i de store markedsdannelsers kølvand, sagde handelsministeren i sin gæstetale, at tiden var løbet fra næringsloven, specielt § 26 (filialforbuds-bestemmelsen), som der var mest sprængstof i. I næringslovkommissionen står to opfattelser skarpt overfor hinanden, den ene part vil have begrænsningen fjernet, den anden ønsker den opretholdt. Handelsministeren fandt det urigtigt, sålænge kommissionen arbejdede, at tage stilling til et kompromisforslag, som var fremsat af hans forgænger i embedet Kjeld Philip, gående ud på, at man skulle tillade et fast udsalgssted for hver påbegyndt 40.000 indbyggere. I Jylland f. eks. ville det kun få betydning for fire byer. Men alle er enige om, at kommissionen nu må gøre sit arbejde færdigt og afgive betænkning, så vi kan komme til ende med denne sag.

Angående sundhedsvedtægterne erklærede ministeren sig ikke uenig i, at de trænger til en fornyelse. Konkurrenceloven behandles i øje-

Handelsmin. Lars P. Jensen (t.h.) og den norske fællesforenings næstformand Bjarne Jullum.

blikket i et udvalg og at dømme efter udtalelser, ministeren havde hørt fremsat i købmandsforsamlinger vendt mod „spille- og rabatgalskaben" troede han, at der i købmandskredse er forståelse for en ændring af konkurrenceloven. Når brugsforeningerne er af samme opfattelse, kan jeg erklære mig enig med begge parter (munterhed). Jeg er også enig i, at kampen om forbrugerne må og bør føres på pris og kvalitet, parret med ærlig og oplysende reklame.

I *spørgsmålet om andelsbeskatningen fastslog handelsministeren, at der med den udsættelse af afgørelsen i Folketinget, som er bevilget efter ønske af købmandsforeningerne, ikke er givet noget løfte eller noget tilsagn om en stramning eller ændring af beskatningsgrundlaget for brugsforeningerne, således at dividenden beskattes – selvfølgelig ikke, tilføjede han.*

FORMANDEN *Nyboe Andersen* glædede sig spøgefuldt over, at Lars P. Jensen efter at have fået den krævende stilling som uddeler ombyttet med handelsministerposten endelig havde fået lejlighed til at deltage i generalforsamlingen og tilføjede: Vi påskønner, at en mand, som kender vore problemer tilbunds sidder som leder af et ministerium, der vedkommer os i så høj grad, selv om vi ikke ønsker at tage monopol på handelsministerens interesser.

Formanden takkede specielt for handelsministerens oplysninger og tilsagn vedrørende sundhedsvedtægterne, konkurrenceloven, andelsbeskatningen og næringsloven og tilføjede om den sidste, at det skitserede kompromisforslag ikke var akceptabelt. Det eneste fornuftige resultat af kommissionsarbejdet var ophævelse af filialforbudet.

På talerstolen ses formanden, professor P. Nyboe Andersen, derefter dirigenten, forstander Knud Povlsen, Skåde, og førstedirektør Ebbe Groes.

* 3½ pct. dividende

GENERALFORSAMLINGEN fik efter formandens og førstedirektørens taler forelagt bestyrelsens forslag til overskuddets fordeling. Af de ca. 27½ million kr., der var til disposition, blev godt 18½ mill. kr. foreslået udbetalt som en 3½ pct. dividende til foreningerne. Af resten gik ca. 2½ mill. kr. til forrentning af andels- og reservefond, 2 mill. kr. til henlæggelse til skatter, ½ mill. kr. til støttefond, 2 mill. kr. til ekstraordinære afskrivninger på de nye afdelinger, mens ca. 1¾ mill. kr. overførtes til næste år.

Efter debatten, der refereres nedenfor, godkendtes beretning og regnskab enstemmigt.

Til revisorsuppleant i stedet for branddirektør *Johs. Lyngsø*, Års, der er indvalgt i bestyrelsen, valgtes gdr. *Thorkild Toustrup*, Mejrup, medens de afgående revisorer konsulent *Nørholm*, Gedved, og skatterådsformand *C. M. Christiansen*, Skovby, genvalgtes.

Det vedtoges enstemmigt at holde næste års generalforsamling i Aarhus.

Ved de forudgående kredsmøder er i 3. kreds valgt gdr. *Hans Jensen*, Bredsten, i stedet for lærer *Kr. Jørgensen*, Jelling, i 5. kreds uddeler *E. Christensen*, Skellerup, i stedet for proprietær *C. Højlund*, Allingåbro, i 13. kreds sognerådsformand *Asmund Hansen*, Sdr. Esterbølle, i stedet for gdr. *Kr. Pedersen*, Ferritslev, og i 22. kreds uddeler *J. Jensen*, Rønde, i stedet for rentier *Frands Rasmussen*, Søby. De nyvalgte repræsentantskabsmedlemmer præsenteres i hosstående billeder.

Gdr. Hans Jensen.

Uddeler E. Christensen.

Sognerådsfm. Asm. Hansen.

Uddeler J. Jensen.

* Hvad var brugsforeningsbevægelsen i dag, hvis der ikke var blevet løftet i flok?

FØRSTE taler i debatten efter formandsberetningen var forbrugerrådets formand folketingsmedlem *Viola Nørløv*, som havde glædet sig over FDBs kamp mod vildskud på reklamens område. Hun beklagede, at det lovforslag til forbud mod reklamelotteri o. lign. som forbrugerrådet havde været medvirkende til, var strandet i Folketinget. Men vi har ikke tabt humøret, håber tværtimod stadig på et lovforbud mod lodtrækning i forbindelse med varekøb. En vare må konkurrere på pris og kvalitet – ikke på, om man kan vinde et eller andet, der slet ikke har noget med varen at gøre. Reklame kan ikke undværes i et moderne samfund, men den skal være ærlig, fortælle noget om varen og ikke som ofte i dag være vildledende eller fuldstændig intetsigende.

Angående sundhedslovgivningen og dens hindring for de dybfrosne varers udbredelse, sagde fru Nørløv, at teknikken er løbet forud for lovgivningen, og at lovgivningen snarest må føres a jour. Det er ikke nemt for almindelige mennesker at begribe, at en vare pludselig bliver sundhedsfarlig, når man kommer fra en kommune ind i en anden.

Fru Nørløv fremsatte endelig et ønske om, at alle færdigpakkede fødevarer fra FDB måtte blive datomærkede.

Gdr. *N. C. Kofoed*, Højslev, takkede for FDBs og specielt formandens oplysningsindsats, men mente, at oplysningsarbejdet måtte hvile på en bredere basis. Han foreslog weekend-kursus for tillidsmænd indenfor de lokale kredse, afholdt på højskoler eller andre centrale steder, med en velforberedt orientering om, hvad der rører sig i tiden, så tillidsmændene derved kan sættes i stand til at træffe hurtige beslutninger. Der er for mange tillidsmænd af navn, ikke af gavn. Under de nye markedsdannelser er der hårdt brug for kvalificerede og velorienterede folk, hvis brugsforeningerne ikke skal sejles agterud. Alt for ofte aflægges der elendige beretninger ved generalforsamlingerne. Det er kedeligt, at sådanne lejligheder til at få medlemmerne i tale forsømmes. Kniber det for nogen at gribe sagerne an, kan de altid få hjælp fra kredsrevisorer og konsulenter.

Taleren anbefalede større støtte til garanti- og lånefonden. Risikoen for foreningerne er faktisk lig nul, og der er hårdt brug for de penge, der kan rejses. Jeg synes, det er for snævert, hvis en brugsforening ikke kan yde en anden en håndsrækning. Hvor havde brugsforeningerne og FDB stået i dag, hvis der ikke var blevet løftet i flok? Sæt garantien øverst på dagsordenen til næste bestyrelsesmøde!

Gdr. *Robert Sørensen*, Vejgård, gav eksempler på, hvor håbløst det er at få brugsforeningers (plus uddeleres) og købmænds beskatning til at stemme overens. Købmændene stiller krav om det urimelige.

Formanden, *Nyboe Andersen*, svarede fru Nørløv, at FDB gør sit bedste for at bekæmpe reklamens vildskud ved selv at holde sin sti ren og medvirke til det størst mulige mål af forbrugeroplysning. De af Kofoed anbefalede weekend-kurser ville blive taget op til overvejelse. Robert Sørensens skatteeksempler gav os en levende forståelse af, hvor umådelig svært det er at finde frem til, hvad „ligelig beskatning" i forholdet mellem købmænd og brugsforeninger er, idet man kommer til helt modstridende resultater ud fra lige beretligede sammenligningsgrundlag.

Hvor meget vi end ønsker ro om dette evindelige skattespørgsmål, tror jeg ikke, vi kan købe os dertil ved en eller anden indrømmelse. Uanset hvilken skattelov vil modstandernes agitation altid kunne finde påskud til at klage over manglende „ligelig beskatning".

Direktør *Groes* svarede fru Nørløv, at FDB fuldt ud sympatiserer med tanken om datostempling af færdigpakkede levnedsmidler, men det ville være for stor en byrde at lægge på FDB og uddelerne ensidigt at kræve vore varer datomærkede. Der må en lovgivning til, så alle bliver stillet ens i denne sag.

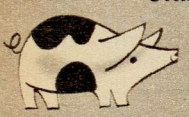

Viola Nørløv

HVOR GÅR VARERNE HEN?

Det er ikke let at afgøre, hvilket af de to store europæiske markeder, der er vigtigst for afsætningen af danske landbrugsvarer. Tallene nedenfor viser, hvor forskellig situationen er fra vare til vare. For eksempel går de ni tiendedele af vor samlede eksport af svin, flæsk og bacon til England og andre lande inden for De Syv (Norge, Sverige, Portugal, Schweiz og Østrig), og her er også det vigtigste marked for smør og kødkonserves. Men eksporten af hornkvæg, okse- og kalvekød går for 85 procents vedkommende til Tyskland, Italien og andre lande inden for De Seks (Belgien, Frankrig, Holland og Luxembourg). På lignende måde forholder det sig med fjerkræ og æg og med ost. – Tallene er i millioner kroner og gælder for året 1959.

Svin, flæsk og bacon:

Eksport ialt: 1363 mill. kr.
Til De Seks: 155 mill. kr.
Til De Syv: 1154 mill. kr.

Smør:

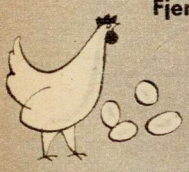
Eksport ialt: 793 mill. kr.
Til De Seks: 122 mill. kr.
Til De Syv: 636 mill. kr.

Hornkvæg, okse- og kalvekød:

Eksport ialt: 783 mill. kr.
Til De Seks: 670 mill. kr.
Til De Syv: 50 mill. kr.

Fjerkræ og æg:

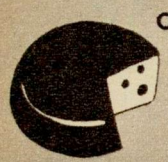
Eksport ialt: 504 mill. kr.
Til De Seks: 418 mill. kr.
Til De Syv: 51 mill. kr.

Kødkonserves:

Eksport ialt: 503 mill. kr.
Til De Seks: 19 mill. kr.
Til De Syv: 185 mill. kr.
Til USA: 213 mill. kr.

Ost:

Eksport ialt: 329 mill. kr.
Til De Seks: 194 mill. kr.
Til De Syv: 65 mill. kr.

ET CENTRALKONTOR SKAL STYRE landbruget i De Seks

Man styrer mod selvforsyning og prisudjævning for fødevarer

NU ER DET jo tiden, hvor der sker noget håndgribeligt på markedsplanernes område: 1. juli er skæringsdato for bl. a. toldnedsættelser mellem landene. Af de to store europæiske grupper er det De Seks, der har fastsat tempoet. Ja, De Seks har ovenikøbet kunnet gå hurtigere frem end oprindelig planlagt, og de har på næsten alle punkter taget meget håndfast på den politiske og økonomiske sammensmeltning, som de tilsigter.

Kun med ét hovedområde, nemlig *ordningen af landbrugets forhold*, har man haft stort besvær. Og det skyldes bl. a., at man skal finde frem til en ordning, som tager alle disse hensyn på én gang:

1) Forøgelse af produktiviteten.
2) Bevarelsen af det lille familiebrug som landbrugets grundlag.
3) Højnelse af landbefolkningens levestandard.
4) Stabilisering af markederne.
5) Rimelige priser til forbrugerne.
6) Lavest mulig statsudgift til landbruget.

Ikke alle disse mål er helt lette at forene. Yderligere har hvert af de seks lande sin selvstændige landbrugspolitik, med statstilskud, pris- og produktionsordninger osv. Og mens f. eks. Holland er interesseret i de bedst mulige salgspriser for landbrugsvarerne, har Tyskland omvendt den største interesse i forholdsvis lave fødevarepriser, nemlig af hensyn til lønningerne og dermed til industriens produktionsomkostninger.

Alle disse modstridende interesser og forskelligartede strukturer skal koges sammen til én fælles landbrugspolitik, med frihandel inden for rammerne af De Seks, og med en større eller mindre grad af selvforsyning.

Dette kunne aldrig blive nogen let opgave at løse. Den er da også langt fra løst endnu – ja, der foreligger ikke engang udarbejdet en færdig og detaljeret plan for, hvordan fællesmarkedets kommende landbrugsordning skal se ud og fungere. Men den *kommer* naturligvis til at fungere. Og den kommer til det, før det oprindelig var meningen.

Det ukendte fremskyndes

I forbindelse med den såkaldte Hallsteinplan, der går ud på at fremskynde den endelige politiske og økonomiske sammenslutning af De Seks, har man fornylig besluttet også at fremskynde landbrugsplanen. Der sigtes nu efter, at denne skal kunne træde i kraft allerede i 1967 og ikke – som oprindelig fastsat – i 1970. Toldnedsættelserne for landenes indbyrdes handel med landbrugsprodukter er allerede i gang, og det er besluttet til nytår at sænke tolden med yderligere 5 pct. i forhold til, hvad der tidligere er besluttet.

Fællesmarkedets ministerråd skal endnu før årets udgang holde særlige møder for at tage stilling til, om der gøres tilstrækkelige fremskridt med det fælles landbrugsmarked. Og det organ, som har den egentlige magt i fællesmarkedet, den såkaldte kommission, skal udarbejde forslag til videre forholdsregler på landbrugsområdet.

Og hvad siger så alt dette? Det er ikke rigtig til at tage og føle på, men i hvert fald to forhold synes efterhånden at tegne sig klart: Man tilstræber en fælles landbrugspolitik gennemført hurtigst muligt. Og det bliver et „lukket" system med statstilskud, pris- og produktionsreguleringer og importbegrænsninger som beskyttelse over for omverdenen – nogenlunde som hvert enkelt af de seks lande har det allerede nu, men altså i langt større målestok.

Europas stærkeste landbrugsmagt

Med 10 millioner selvstændige landbrugere og 168 millioner forbrugere samlet under én fælles landbrugs- og prisordning bliver De Seks den stærkeste landbrugsmagt og tillige det største landbrugs- og fødevaremarked i Europa. Til forskel herfra tilsigtes der jo inden for De Syv så at sige ingen samordning på landbrugsområdet, og vi må som medlem her klare os med vage tilsagn fra de andre medlemmers side. om senere og delvis afvikling af deres eksporttilskudsordninger – og iøvrigt bøde på overgangsvanskelighederne med de tosidede salgsaftaler, der er afsluttet mellem Danmark og bl. a. England, Sverige og Schweiz.

Men nu ligger det dog også klart på *nogle* punkter, hvordan De Seks' fælles landbrugsordning sandsynligvis vil blive udformet. Man vil tilstræbe den friest mulige handel inden for området, og den vigtigste regulerende faktor skal være prisen – understøttet af visse beskyttelsesforholdsregler ved grænsen.

Helt så fri som handelen med landbrugsvarer bliver selve landbrugs*produktionen* imidlertid ikke. Man har allerede længe regnet med, at der som led i ordningen skulle oprettes såkaldte markedscentraler for bl. a. korn, sukker og mejeriprodukter; disse centraler skulle gennem prispolitik og på anden måde have mulighed for at regulere produktionen af de forskellige varer, således at den blev mest hensigtsmæssigt indstillet efter hele det store markedsområdes behov.

De nyeste forslag går ud på, at der tillige oprettes sådanne markedscentraler for de fleste andre vigtige landbrugsprodukter, især for svinekød og flæsk, hornkvæg og oksekød, fjerkræ og æg. Endvidere vil man koncentrere disse markedskontorer under én fælles overledelse – der tillige skal administrere afgifter, landbrugsinvesteringer og reklame.

Man får altså her et centralt organ for hele fællesmarkedet, med kolossal myndighed og talrige midler til at håndhæve denne myndighed. Endnu er det ganske vist ikke vedtaget, men man må regne med, at det bliver vedtaget. Man vil da i De Seks have en lige så stram og centralt ledet ordning for landbruget, som man allerede længe har haft det for kul- og stålindustrien.

Overgangen bliver svær

Men selv om planerne nu er ved at tage form, og selv om viljen til at realisere dem er god nok, så vil der blive masser af overgangsvanskeligheder, inden man når så vidt, at der inden for De Seks består ét ensartet, „styret" landbrug.

For eksempel skal de enkelte lande jo nu gradvis tilpasse deres producentpriser for de forskellige landbrugsvarer, så man når samme niveau i 1967, når overgangsperioden som nævnt skal være tilendebragt, tolden mellem landene fjernet og det hele styret fra et centralt organ. Sidste år var producentprisen for *hvede* i Italien 78 kr. pr. 100 kg., i Tyskland 72 kr. og i Frankrig 46 kr. I alle disse lande er hvedeprisen en „politisk pris", som man ikke kan røre alt for meget ved, før det udløser vrede protester og prisvirkninger af mange slags. Nu skal disse hvedepriser ændres meget stærkt, før der bliver den tilsigtede harmoni; i Italien og Tyskland skal prisen sænkes, i Frankrig forhøjes.

Tyskerne for deres vedkommende peger på, at man i hvert fald ikke kan gå i gang hermed før i 1962. I 1961 skal der nemlig være valg til forbundsdagen, og regeringen vil for alt i verden ikke miste bøndernes trofaste støtte.

Selv om der altså kan blive vanskeligheder nok, vil man hårdnakket forfølge de opstillede mål. Og blandt dem er – ulykkeligvis for Danmark – også en højere grad af selvforsyning med landbrugsvarer.

Man har netop udarbejdet en plan for årene indtil 1965, altså for tiden inden fællesmarkedet med alle dets virkninger vil være sat fuldt ud i kraft:

For *mejeriprodukter* anslås forbrugsstigningen i dette tidsrum til 17 procent, men produktionen vil samtidig stige med 30 procent, da både hornkvægbestanden og ydelsen forøges. For *okse- og kalvekød* ventes en forbrugsstigning på 28 pct., hvilket dog er 2 pct. mere end den ventede produktionsstigning. Forbruget af *sukker* stiger 24 pct., men produktionen øges 38 pct. – og allerede nu har man inden for De Seks næsten selvforsyning med sukker, så i 1965 konkurrerer det tyske sukker måske skarpt med vort på verdensmarkedet. Endelig ventes *hvedeforbruget* at stige 7 pct., men produktionen går 16 pct. i vejret. Også med brødkorn bliver man herefter selvforsynende, hvilket forresten fra det korneksporterende Amerikas side har fremkaldt en bitter kritik over for De Seks' landbrugspolitik.

Hvor dyrt bliver det for os?

Nu har amerikanerne jo nok råd til at miste lidt korneksport – men Danmark kan absolut ikke undværе afsætningen til De Seks af landbrugsprodukter for hundreder af millioner kroner årligt. Det er derfor højst foruroligende, at den meget centraliserede landbrugspolitik inden for De Seks øjensynligt sigter mod en større grad af selvforsyning på vigtige vareområder – samtidig med at handelen inden for det store område bliver givet fri, mens toldmurene ikke sænkes f. eks. for danske landbrugsvarer. Vor konkurrent Holland får således frit slag inden for det 168 millioner mennesker store område, mens der er en betydelig fare for, at Danmarks stilling bliver som reserveleverandørens, der kun træder til, når den centralstyrede landbrugspolitik i De Seks tilfældigt svigter og i en kortere periode skaber et „hul" i forsyningerne.

Indtil videre er dette problem for vort vedkommende udskudt, for det første fordi De Seks har overgangsvanskeligheder med deres nye landbrugspolitik, og for det andet fordi danske handelsaftaler med Tyskland, Frankrig osv. sikrer vor afsætning et stykke frem i tiden. Men det er kun en frist, og før eller senere sidder vi for alvor i den klemme, som de nye markedsordninger har skabt: *På den ene side frihandel med industrivarer, og på den anden side fortsat landbrugsbeskyttelse.* Vi har kun det håb, at forbrugsfremgangen for fødevarer vil være stærkere end produktionsfremgangen, hvorved Danmark stadig får en mulighed som fast leverandør.

- vi mødes i BRUGSEN

PAUSE!
-ta' et stop
KINGSTON
i handy plastic pose
kr. 3.-
i vacuum-dåse
kr. 6.-

- og får del i dividenden

Som vi er

På de følgende tre sider bringer *Samvirke* den første artikel i en ny artikelrække. Mens vi i forudgående artikelrækker har gjort landgang på små øer, har besøgt provinsbyer og særprægede egne i Danmark, er mennesket dennegang sat i forgrunden. Det er hensigten at give billeder af danske menneskers hverdag for derved også at belyse fag eller erhverv og de egne af landet, hvor vi har truffet den pågældende.

I det første bidrag i denne nye artikelrække beretter os om en indvandsfisker, *Lars Busk* i Nibe, der ud fra en livslang erfaring fortæller om fjordfiskeriet, hvad det har været, og hvad det atter kan blive. I følgende artikler vil læserne bl. a. stifte bekendtskab med jernbanemanden fra en af de typiske „jernbanebyer", med læreren fra den gamle landsbyskole, med den lille købstads borgmester ... og mange flere mennesker vil træde frem i artikelrækken for således at berette om, hvor forskellige danske egne, mennesker og erhverv er – og også fortælle om det, der er fælles for os alle.

FISKER BUSK fra Nibe

er en af byens kun to fiskere. Men fiskeriet skal nok igen blive som det var i fordums tider, siger han

DEN SMUKKE KIRKE i Nibe, der er opført i det 15. århundrede, da den lille flække var ved at blive by, er indviet til Skt. Jost, som var en anset helgen. Nu kendes han vist kun fra reformationsskriftet „Peder Smed og Atzero Bonde":

> Af pilgrim-rejse kommer intet godt,
> det kommer dem stundom selv til spot.
> Somme gåe til Sanct Jost i Nibe,
> og somme til Sanct Lambert i Ribe.
> Til Essenbæk kilde gå og somme.
> Det kommer ingen af dem til fromme . . .

Idag er Skt. Jost glemt, og det nytter ikke noget, at man spørger i Nibe, hvem han egentlig var. Anderledes er det med det mærkelige fartøj, der hænger i kirken uden master og takkelage, fladbundet og med en pyntelig udskåret ræling. Kirkekonen, som jeg spørger, svarer uden at betænke sig:

– Det er ikke et skib. Det er gammeldags sildekog, fra de tider, da der gik store sildestimer ind i fjorden. Da var Nibe en rig by.

– Men her er vel mange fiskere nu?

– Næ, såmænd er der ikke. Det kan nok være svært at finde en. Men der er da forresten vist et par stykker på havnen . . .

Hvem der har hængt sildekogen op i kirken, ved ingen, men meningen var klar nok. På denne primitive vis nedbad man velsignelse over fiskeriet. Ved at hænge sildebåden op i Herrens hus, holdt man så at sige forsynet for øje, hvor vigtig silden var for den gode by Nibes velgående. Og alligevel svigtede sildefangsten gang på gang, og det førte fattigdom og ruin med sig.

Oprindelig var Nibe nok et fiskerleje, senere blev den en fiskerby. I perioder var den Danmarks vigtigste sildeby, og sildepriserne på Nibe fiskemarked bestemte priserne andet steds i landet. Kongerne havde deres saltere i byen, som for kronens regning skulle indkøbe sild til de kongelige slottes og orlogsskibes forbrug. Men det hændte – som sagt – at sildestimerne udeblev, og så var det den rene jammer og elende. For Nibe levede af sild. Dens boere var fiskere. Købstad var den ikke, og kun derfor ikke drive købstadshandel, det tog Ålbo købmændene sig af. Ålborg var i det hele taget hård nabo, som Nibe måtte kæmpe på livet m Da Ålborg i 1676 havde fået ordre til at stille bådsfolk til flåden, drog en flok svært bevæbne ålborgensere til Nibe og indfangede det fornød antal fiskere, som man afleverede i stedet for de f langte unge ålborgensere. Det vakte næppe glæ i Nibe.

Nogen egentlig magistrat havde byen ikke før sent, da den endelig fik købstadsrettigheder, m indtil da var en birkefoged en slags øvrighed for s den. Den foged, man havde i 1593, synes at ha været en meget påpasselig mand, som af hensyn brandfaren forbød „den skammelige tobakssmøg på gader og i gårde."

Byen har 2600 indbyggere, og en af dem er fisk *Lars Busk*. Jeg finder ham nede på havnen, hv han er ved at stande sine rejeruser. Han er g oppe i halvfjerserne, en djærv, bredskuldret ma med store, kraftige næver, der har bestilt noget i s dage. Han inviterer mig med hjem i sit hus i Grø negade, en smuk gammel købstadsbygning. Der så god plads, at Lars Busk kan have tre lejere. H jeg vil høre om Nibe og Limfjordfiskeri, så kan ikke komme til bedre mand end ham.

– De siger, at der ikke er flere fiskere i Nibe. D kan da aldrig passe?

– Jo, svarer Lars Busk på sit brede jysk. Det ikke langt fra, at det har sin rigtighed. Vi er kun rigtige fiskere tilbage.

– Men der lå da en del fiskejoller nede på ha nen?

– Javist så, men dem regner vi ikke for rigti fiskere. Det er folk, der har andet erhverv, m fisker lidt ved siden af. Det er de store lønninger fabrikkerne, som trækker folk fra fiskeriet her. det er jo rigtigt, at det har været skralt med fiskeri en kunne knap leve af det. Skønt a har da forsørg

kone og ti børn i mine dage. De otte er levende, de to døde fra os, men det var da sandelig ikke, fordi de ikke fik føde og klæder. Men a havde nu også en skammelig dygtig kone.

Han strejfer med et venligt blik fotografiet af sin afdøde hustru på væggen, så vender vi tilbage til fiskeriet i denne del af Limfjorden.

– A kommer egentlig fra Sebbersund, fortæller Busk. Men vi flyttede til Nibe for mangfoldige år siden, og her har a befundet mig svært godt. Nu har a kun nogle rejeruser, kræfterne strækker ikke til mere.

– Men i fordums tid fiskede I godt, selv om priserne var små?

– Å, det var nu slet ikke så ringe. Sild har jo altid været billig, men der var år, hvor silden kom i store stimer, og så gav det godt. Men her i Limfjorden har det siden de meget gamle dage været ålen, det gjaldt. Og den har altid været i god pris. Var der mange ål, de store blankål, så kunne vi tjene godt med penge. Var der ingen ål, var det slemme tider for os fiskere. Og der var jo mange år, hvor det var rent galt . . .

Jens Busk fortæller om de hårde tider, som jeg vist kender ligeså godt som han. Det var mellem tyverne og trediverne, at ålegræsset begyndte at svinde i fjorden. Der var meget snak om, hvad grunden vel kunne være. Ovre i den lille fiskerkoloni på Gjøl på nordsiden af fjorden var man tilbøjelig til at tro, at det skyldtes en uddybning af sejlløbet. Andre mente, at det var, fordi motorskibene, som gik ind til Ålborg efter cement, forurenede vandet, så det blev giftigt.

I virkeligheden var det nok en sygdom i græsset, en slags plantepest. Men under alle omstændigheder blev fjordbunden „skaldet", og de fine, fede blankål, som i det første augustmørke begyndte deres vandring inde fra landets søer, moser og åer, for at nå ud på de hemmelighedsfulde ynglepladser i Atlanterhavet, valgte andre ruter end Limfjorden. Det kom naturligvis ikke på een gang, men lidt

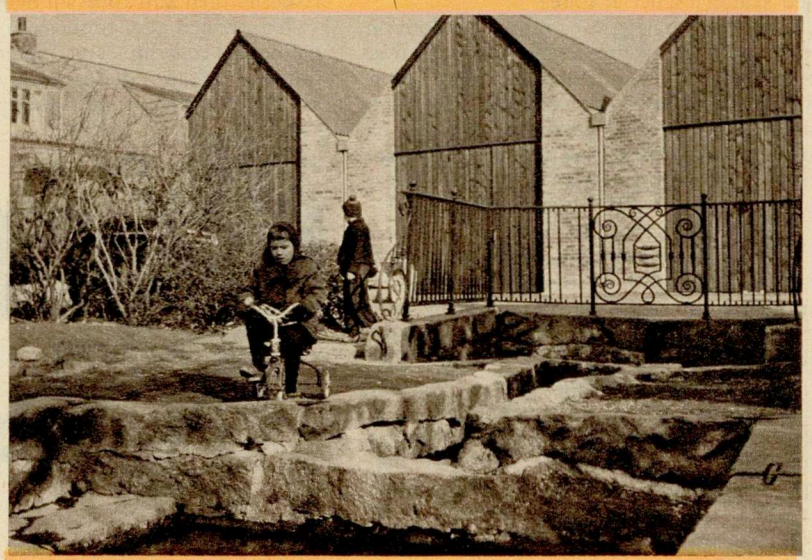

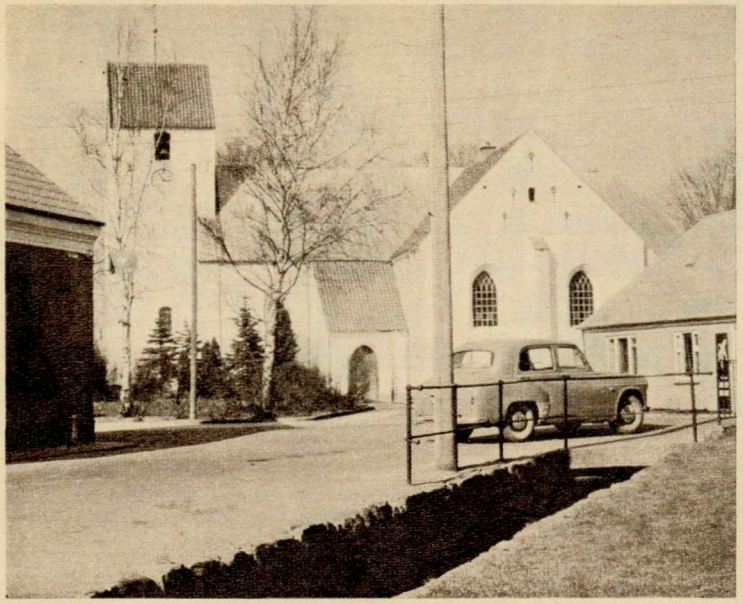
Selvom Lars Busk's lille ejendom ligger omtrent midt i Nibe, er der god udenomsplads, hvor han kan pusle med redskaber og avle kartofler til husbehov. Haven ved huset er et så udbredt fænomen i den lille by, at man midt i staden kan høre høns kagle.

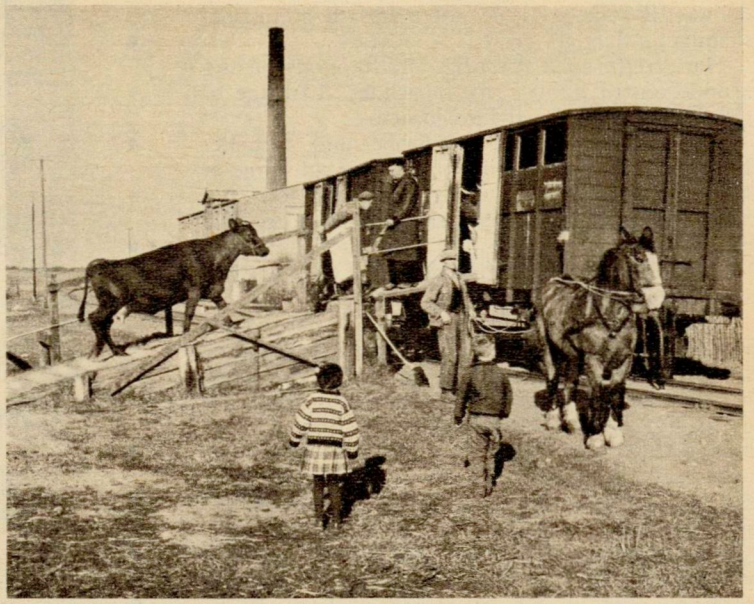

Der er kun to rigtige fiskere tilbage i Nibe, siger Lars Busk. Det er derfor ikke de store mængder, der tilføres havnen, og en trækvogn er nok, når dagens fangst, puttet ned i kasser, skal hen til en jernbanevogn for at sendes videre.

I Nibes vestlige udkant ligger byens historiske kilde. Det er ikke de store vandmængder, der strømmer frem her, men lidt har også ret, og byen har skabt en smuk indramning af sten og smedejernsgitter, hvori byvåbnet er indfældet.

Nibes smukke kirke (t.v.) er opført i det 15. århundrede af munkesten. Kirkegården omkring den er blevet udlagt som et lille stilfuldt anlæg. Til højre er vi nede ved havnekvarteret, hvor eksportstaldene ligger. Dagens salg er forbi, og nu er man i færd med at få de solgte kreaturer „indskibet".

efter lidt. Men udbyttet af ålefiskeriet blev ringere og ringere, og mange fiskere solgte deres huse og flyttede andet steds hen.

– Det eneste sted, hvor ålegræsset ikke forsvandt, var i Sebbersund bredning, siger Lars Busk. – Og nu er græsset ved at komme igen overalt i fjorden. Ved Sebbersund er der en åleyngel som aldrig nogensinde. Og i efteråret blev der taget ål, som det ikke er sket i mands minde. Jo, ålefiskeriet skal nok nå op på de fordums højder, og når vi kan fange ål, er alting godt.

– Men man siger, at redskaberne er blevet for dyre, og skatten for høj . . .

– Jo, grejerne er blevet skammeligt dyre, det er rigtig nok, men det er jo alting . . . og skatten? Den har man vel altid klaget sig over. Men du kender jo en smule til fiskeri, så du ved nok, hvad en „kujerlomme" er?

Jeg indrømmer min uvidenhed – jeg ved bare, at „kujer" er det samme som ålekvabber. Men hvad har denne beskedne fisk med skattevæsenet at gøre?

– Se, dengang jeg var i min manddom og tjente godt, var skattevæsenet jo slemt til at kigge efter i eksportørernes regnskaber, hvormeget vi havde fået udbetalt, siger den gamle fisker med et lurrivornt smil. – Så kunne vi selv trække fra for garn og petroleum og løn til fiskerkarle, hvis vi ellers havde nogen – jeg havde da forresten to.

– Så var du jo storfisker.

– Ja, lad bare det være. Men se, kujer og fladfisk og småtorsk, og hvad der ellers kunne komme i garn og ruser sammen med sild og ål, det blev ikke skrevet i bøgerne, men vi fik jo godt nok vor betaling. Det kunne godt blive til penge, men vi regnede det nærmest som en bitte skænk fra Vorherre, som vi ikke skyldte nogen oplysning om. Det gik i „kujerlommen", kaldte vi det, og „kujerlommen" snakkede vi ikke gerne om. Vi fik et svært ry som gode forsørgere, for hver skilling fra afregningerne gik til konen, som så passede pengesagerne – og det er fiskerkoner dygtige til – men „kujerlommen" var jo mere sådan til vore egne små fornødenheder. Mangen gang vidste ikke en gang konerne om den . . .

– Og du mener, at Nibe igen vil blive en fiskerby?

– Det er så vist som Amen i kirken, forsikrer den gamle fisker. – I Sebbersund var der 5-6 fiskere, som holdt ved i de strenge tider, og nu sidder de lunt inden døre. Det samme er også tilfældet ovre på Gjøl. Og priserne er da også helt anderledes i vor tid. A hover i 1911 fik vi 10 øre for en ol sild, og en ol var jo 80 stykker. Nu var pengene jo mere værd den gang, men det var alligevel en grumme ringe betaling. Nu er det bedre, skønt vi nok undrer os over, hvordan fisken kan blive så dyr i butikkerne. Men vi er ikke mere i lommen på eksportørerne, vi har vor egen andels-eksport, og du kan stole på mit ord: Det skal nok blive, som det var i fordums tid.

Når a røgter mine rejeruser, er de fulde af åleyngel. Det vil ikke vare længe, før fiskeriet igen kan føde sin mand . . .

Jeg går ned ad Grønnegade, ind mod den gamle bys centrum. Her lugter hyggeligt af saltvand og tang, de små huse er velpassede, alt bærer præg af beskeden velstand. For selv da sildestimerne forsvandt, og ålegræsset visnede, klarede Nibe sig. Den har sine virksomheder, beslagfabrikken, hvor 2-300 mand henter brødet, slagteriet, som beskæftiger ca. 85 arbejdere, limfabrikken og nogle andre virksomheder. Og den har sit gode opland. Hver lørdag er her torvedag, og de dage er forbi, hvor Ålborgs storhandlende kom og drejede nøglen om i butiksdøren. Nibe, der fra sin fødsel var en selvhjulpen by, er forlængst blevet en selvstændig købstad. Den blev det i 1727. Til stor utilfredshed for de Ålborg købmænd.

I de små lave huse har før boet fiskere og fjordskippere, og de mange fiskerbåde nede ved havnen tyder på, at selv mennesker, der er tvunget over i andet erhverv, har bevaret det gamle fiskersind. Nibes bysegl, „sigillum Nibense" fra 1727, viser en mand i en robåd, der på en prik ligner den gamle sildekog fra kirken, samt et fiskestade og tre fede fisk, som formodentlig skal være sild. I øjeblikket er dette byvåben et minde om fortiden, men slår gamle Lars Busks spådom til, vil byseglet komme til sin ret, og de hyggelige huse vil igen befolkes af gode Limfjordsfiskere – med eller uden kujerlomme.

H–K

SKAL VI TAGE EN HVALP?

DER KOMMER en lille pjusket hundehvalp løbende. Dens ører synes alt for store og den har svært ved at styre alle ben på forskriftsmæssig vis. Men dens øjne spiller og venter på svar på spørgsmålet: Nu skal vi ha' det sjovt, ikke?

Er der noget at sige til at barnet spørger: Må jeg få en hund?

At have en hund er ikke bare at lege i stuen med hvalpen, og gå tur med den. Det er også perioder med hundehår på tæpperne, snavs på gulvet. Og det er udgifter til hundeskat, forsikring, snor, kurv, mad.

Hvem kan undgå at holde af en hundehvalp? Men hvalpe bliver hurtigt voksne. Og før man besvarer barnets spørgsmål, må man forestille sig, om barnet vil komme hjem med samme forventning til den voksne hund, som det vil komme hjem til den pjankede hvalp. Og man skal spørge sig selv, om man vil påtage sig besværet, ansvaret, udgifterne, når hunden er blevet ældre og måske af og til ugidelig. Kan man svare ja til alt dette, kan man også byde hvalpen velkommen i sit hjem.

Børn må ikke være for små, når hvalpen kommer. En femårig ser yndig ud sammen med en hundehvalp, men 10–12 år er den bedste alder for barnet, for så er det stort nok til at lære at passe hunden og lære at påtage sig ansvaret for den.

Endnu et forbehold, før ja'et til hvalpen gives: Bor man i lejlighed, må man læse lejekontrakten igennem og se, hvad den indeholder om husdyr. Tragedier i det små er udspillet, hvor viceværter har svaret, at „det går nok", eller hvor man blot har sagt det samme til sig selv. Siger kontrakten nej til hunde, lad så tanken om hunden hvile.

Det er godt at anskaffe hvalpen om sommeren, for så går det lettest og hurtigst at få den stueren. Om sommeren får hvalpen også et nyttigt tilskud af D-vitamin.

Hvad koster en hund i kost? Nogle siger, at en Grand Danois spiser for over 1200 kroner om året, men dels er denne hund sjældent på tale, dels er det jo sådan, at det, der er tilbage af familiens måltider er godt egnet som „hundemad", måske med et tilskud af kød og fisk (som sjældent er blandt resterne). Hundens kost skal nemlig indeholde æggehvidestoffer (fisk, kød, æg og mælk), kulhydrater (brød og grød), samt grøntsager. – Kødet kan være råt eller kogt, fisk derimod kun kogt, da rå fisk kan forårsage tarmparasitter. Urenset fisk med spidse og grove ben må hunden heller ikke få.

Hvad koster hvalpen? En raceren hvalp med stamtavle finder man vel til omkring 300 kroner. Er hr. Nielsens terrier derimod „kommet galt afsted" med Petersens støver, er resultatet af forbindelsen langt billigere. Bastarder kan godt blive gode hunde, hvad karakteren angår, men man er på den sikre side, når man vælger en raceren hvalp. Ofte vil man desuden kunne kontrollere hvalpen gennem dens stambog.

Hvalpen skal være rund og legelysten, have klare øjne og skal bevæge sig normalt og have normalt syn og hørelse. Man gør klogt i at lade hvalpen vaccinere mod hundesyge. Vaccinen giver ikke livsvarig immunitet, men er ihvertfald den bedste beskyttelse mod denne sygdom.

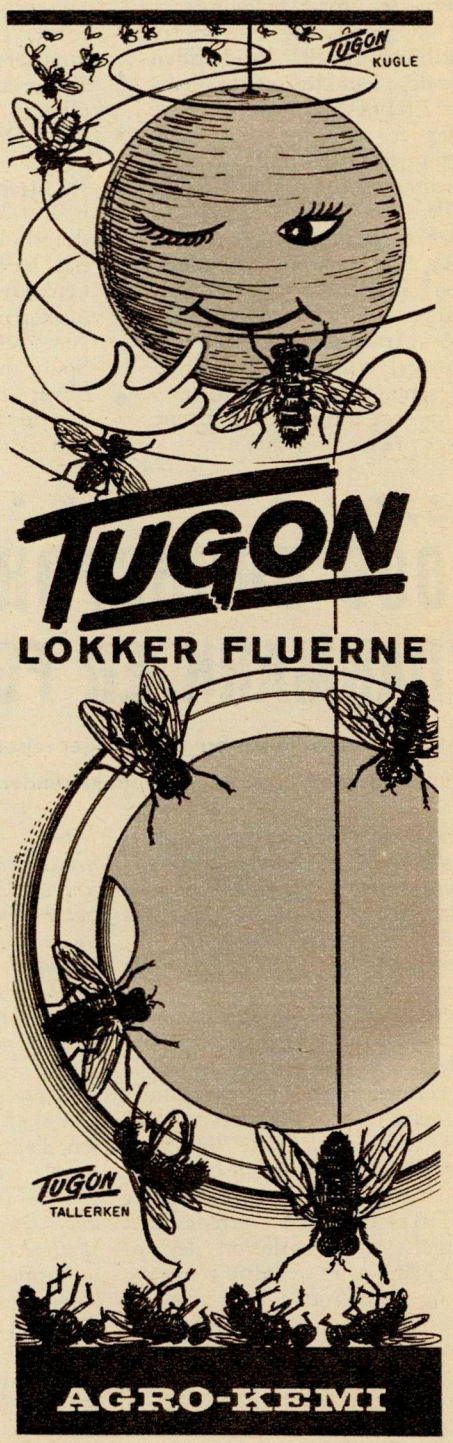
Man betaler skat af hunde – fra 20 til 40 kroner efter størrelse. Forsikring skal der også til, men herom kan man forhøre sig og få vejledning hos MLU-kontoret eller tillidsmanden.

Må jeg få en hund, mor? Ja, når du ved, at en hund ikke er legetøj, men noget, der bliver en del af familiens hverdag, og som vil leve med i familiens hverdagsliv i mange år.

- vi mødes i BRUGSEN

PAUSE!
-ta' et stop
KINGSTON
i handy plastic pose
kr. 3.-
i vacuum-dåse
kr. 6.-

- og får del i dividenden

28 ÅR I FDBs REPRÆSENTANTSKAB

Ved forårets kredsmøde i FDBs 22. kreds (Djursland) nedlagde kredsens medlem af FDBs repræsentantskab, rentier *Frands Rasmussen* sit mandat, som han har beklædt siden 1932. I det repræsentantskab, der sad indtil dette års generalforsamling var den 74-årige Frands Rasmussen det medlem, der havde størst anciennitet – 28 år. En positiv indstilling til alt, hvad tiden krævede, karakteriserede hans virke i repræsentantskabet.

Frands Rasmussen.

Der er samtidig sket vagtskifte i tre andre kredse, idet repræsentanten for FDBs 3. kreds (Vejle-egnen), lærer *Kristian Jørgensen,* Jelling (medlem siden 1943), for 5. kreds (Randers-egnen) propr. *C. Højlund,* Allingåbro, og for 13. kreds (Vestfyen) gårdejer *Kr. Pedersen,* Ferritslev, afløstes af nyvalgte repræsentantskabsmedlemmer, der ligesom Frands Rasmussens afløser præsenteres side 13.

GENERALPRØVE PÅ EN MØDERÆKKE

For kort tid siden var der på Asserballe kro i Sønderjylland generalprøve på den kommende efterårssæsons andels-oplysningsmøder i landsdelen, arrangeret af Andelsudvalget.

Generalprøven fik et fint forløb. Når man overhovedet gik så langt som til at holde generalprøve på et møde, skyldes det, at møderne i Sønderjylland får en helt ny form. Der bliver sammenkomster to aftener i træk. Første aften bydes der på et eller to orienterende foredrag. Derefter er det meningen, at mødedeltagerne næste aften skal affyre spørgsmål efter spørgsmål til foredragsholderne – efter at de har haft en hel dag til at tænke over de problemer, de ønsker uddybet. Generalprøven viste, at ideen er rigtig. Spørgsmål såvel som svar bliver mere velovervejede, når der har været god lejlighed til at tænke over sagerne.

Senere har en række sønderjydske andelsfolk i Aabenraa vedtaget, at møder af denne art skal afholdes over hele landsdelen i efterårets løb, og der blev nedsat seks udvalg til at forestå de praktiske arrangementer.

Dette nye andels-oplysningsarbejde retter sig til medlemmer af alle andelsforeninger i Sønderjylland, brugsforeninger såvel som andelsmejerier, andelsslagterier, foderstofforeninger osv. og iværksættes med bistand fra Andelsudvalgets oplysningsvirksomhed, hvis leder, Povl Brøndsted hermed får en af sine første større opgaver.

Det bliver mødekampagnens hensigt at vise andelsforeningernes medlemmer, hvordan forbrugere så vel som producenter må samle kræfterne for at styrke andelsforeningerne – til gavn for fællesskabet og dermed også for dem selv.

BYGGESTOPPET HINDRER UDVIDELSE AF STILMAN I AALBORG

Hvilke varer skal forbrugerne finde i *Stilman*-magasinerne? Det er et af de store problemer, Varehusforeningen af 1957 (under hvem alle Stilman-magasinerne sorterer) har arbejdet med i de seneste år, og overvejelserne har blandt andet ført med sig, at varesortimentet i år er ændret i Stilman-magasinerne i Aarhus, Kolding og Varde, så det bedre er i overensstemmelse med de forventninger, forbrugerne stiller til et moderne varehus.

Formanden for Varehusforeningen, *Henry Hansen,* Aalborg, oplyste om denne omstillingsproces på foreningens generalforsamling. Driftsresultatet blev karakteriseret som relativt set tilfredsstillende, og omsætningsfremgangen er 13,2 pct. i forhold til 1958.

Da Stilman-magasinet i *Odense* inden for en overskuelig tid skal flytte fra sin nuværende beliggenhed (i den bygning, der tidligere rummede FDBs Odense-afdeling), søger man nu efter en endnu bedre beliggenhed til det fremtidige Stilman-magasin i Odense. Samtidig bemærkede formanden, at byggestoppet har betydet, at arbejdet med meget tiltrængte udvidelser af Stilman-magasinet i *Aalborg* endnu ikke er blevet påbegyndt.

2000 BRUGSFORENINGER I DANMARK ER FOR MANGE

De samvirkende Brugsforeninger rejser spørgsmålet om større koncentration og ønsker en strukturundersøgelse iværksat

Har den danske brugsforeningsbevægelse med sine mange hundrede foreninger en sådan opbygning, at der til gavn for forbrugerne er sikret såvel en effektiv drift med stor konkurrenceevne som en ønskelig ekspansion i fremtiden?

Dette *strukturproblem,* som navnlig i de senere år har været stærkt drøftet indenfor brugsforeningsbevægelsen, udgjorde hovedemnet ved dette års repræsentantskabsmøde i *De samvirkende Brugsforeninger,* som omfatter 48 by-brugsforeninger (der også er medlemmer af FDB). Debatten sluttede med vedtagelse af en resolution, der opridser målet i det ovenfor gengivne citat, og som derefter siger, at strukturdrøftelserne hidtil er ført på *et tilfældigt og dårligt underbygget grundlag.* Repræsentantskabet opfordrer derfor FDB til *snarest at lade udarbejde et materiale omfattende bl. a. oplysninger om befolkningstilvækst, befolkningsforskydninger, forbrugsændringer, ændringer i den private handels struktur og andre faktorer af betydning.* Endvidere opfordres FDB til at *lade foretage en undersøgelse af, hvilken opbygning af brugsforeningsbevægelsen, som ud fra driftsøkonomiske og konkurrencemæssige hensyn vil være den mest hensigtsmæssige.* Der skal dog, hedder det i udtalelsen, lægges vægt på at bevare *det største mål af folkestyre såvel i de enkelte foreninger som i de organer, der knytter bevægelsens forskellige led sammen.*

Formanden for De samv. Brugsforeninger, direktør *Kaj Nielsen,* Hovedstadens Brugsforening, fremhævede i sin beretning, at medlemmerne – altså by-brugsforeningerne – sidste år havde haft en stærkere stigning i omsætningen end de andre brugsforeninger, nemlig 15,9 pct. mod 8,8 pct. Af driftsøkonomisk betydning er desuden, at varelagerets omsætningshastighed er øget kendeligt.

Brugsforeningerne må, sagde han, indstille sig på en forstærket konkurrence – i form af flere butikskæder og større koncentration indenfor privathandelen, ligesom jeg ikke er i tvivl om, at næringslovens filialforbud vil falde bort en skønne dag. Denne konkurrence må brugsforeningerne imødegå ved selv at gennemføre en øget koncentration. I andre lande tilsigter man at nedbringe antallet af brugsforeninger, men i Danmark har man stadig 1900-2000 brugsforeninger. Det er samvirksomhedens gamle kongstanke, at der i hver by kun skal være een brugsforening, og i øjeblikket arbejdes der i fire byer med planer om sammenslutning af de lokale brugsforeninger. Det vil give større slagkraft – også for bevægelsen som helhed.

At stordrift har mange fordele, har tydelig vist sig i HB, men vi venter stadig på vejledning i disse problemer fra FDB, fortsatte Kaj Nielsen. FDB synes nu at ville akceptere tanken om det formålstjenlige i en koncentration. Men hvis større brugsforeninger med filialer er hensigtsmæssige i byerne, må de også være det på landet. Det ville være meget uklogt at sætte skel mellem by og land indenfor brugsforeningsbevægelsen.

Kaj Nielsen sluttede dette afsnit af sin beretning med nogle bemærkninger om HBs fremstød udenfor hovedstadsområdet, som har ført til, at 4 sjællandske brugsforeninger er blevet indmeldt i HB. Taleren sagde herom, at dette var et forhold, som ikke vedrørte FDB, og som FDB ikke skulle blande sig i, da det tjener alle parter bedst, at den enkelte brugsforening er selvstændig i forholdet til FDB.

Under debatten sagde *Tage Sørensen,* Ringsted, at De samv. Brugsforeninger hjælper de små foreninger for lidt, hvorimod andre talere mente, at sammenslutningens linie er den rigtige og fremtidens. Den gode udvikling i brugsforeningsbevægelsen sker nu i byerne, og det må der tages hensyn til, sagde *Sølvsteen Rasmussen,* Århus. Sjællandske brugsforeninger, som indmeldte sig i HB, gjorde det rette, sagde *Aksel Andreasen,* Svendborg.

I sin svartale understregede Kaj Nielsen, at byernes brugsforeninger ønskede at være loyale og trofaste medlemmer af FDB.

DET DEMOKRATISKE LIV PÅ GODT OG ONDT

FDB er en dejlig virksomhed, sagde fællesforeningens førstedirektør *Ebbe Groes* i et fødselsdagsinterview med *Aktuelt*. Den spænder over alle felter, industri og landbrug, engroshandel og detailhandel. Organisationsmæssigt rummer den det demokratiske liv på godt og ondt. Spillet mellem forretningsmæssig effektivitet og levende demokrati interesserer mig meget. Det er noget meget væsentligt ikke at arbejde for én enkelt ejer eller en snæver kreds.

– De har engang ladet forstå, at kombinationen forretning–demokrati også har sin bagside ...

– Det er naturligvis rigtigt, at en rationalisering kan gennemføres betydeligt lettere, hvis man uden videre kan dirigere fra oven. Hos os må vi drage land og rige rundt og komme med vore ideer og langsomt overbevise om det rigtige i dem. Men det kan sandelig lykkes. Vi har gennemført reformer, som for fem år siden stod som aldeles utænkelige.

• • • • • • • • • •

SØNDERJYDSK ANDELSOLIE

Tiden er inde til at starte en andels-olieindkøbsforening for det sydlige Jylland. Sådan hedder det i en redegørelse fra et „olieudvalg", som Sønderjydsk Mejeriforening, mejeristforeningen og andelsslagterierne har nedsat. Udvalget har indkaldt til en stiftende generalforsamling den 1. juli i Aabenraa, og her vil alle planer blive fremlagt. Vendingen „tiden er inde" skal åbenbart tages bogstaveligt, indbyderne har nemlig anmodet deltagerne om at komme til generalforsamlingen med mandat fra deres organisation, så der på stedet kan træffes beslutninger.

Lovene for den påtænkte andels-olieindkøbsforening foreligger allerede udarbejdet. Spørgsmålet om foreningens organisering af sit køb og salg af olie er derimod endnu ikke klarlagt. Omfanget af tilslutningen til foreningen bestemmer formerne, og den ledelse, der udpeges på den stiftende generalforsamling skal tilrettelægge køb og salg rent teknisk.

• • • • • • • • • •

MED PRÆMIELOTTERI OG ANDEN LOKKEMAD

er 80 procent af den danske sæbefabrikation kommet over på udenlandske hænder, og indehaverne af de sidste 19-20 pct. ved, at der er afsat 6 millioner kroner til at konkurrere dem ud. Hvad skal den enkelte så? spurgte formanden for De samv. danske husmandsforeninger, *Peter Jørgensen*, Slagelse, under et diskussionsmøde med formanden for andelsslagterierne, forstander Dons Christensen, Ladelund. Peter Jørgensen fortsatte: Jeg mener, at der er to veje: oplysning over for forbrugerne og over for købmanden. Når et par koncerner har hele markedet, kan de lave en prisaftale, hvorved det danske marked kommer til at betale alle omkostningerne, og købmanden må tage den avance, der gives ham.

Noget lignende, fortsatte Peter Jørgensen, gælder i forholdet med landbrugets produktion. Vi skal passe på ikke at sælge os til udenlandske koncerner, og vi skal ofre mere for at føre vore varer længere frem i forædling.

Jubilæer i FDB:

Laur. B. Christiansen.

50 år: chauffør *Laurits B. Christiansen*, FDB Viby J., 31. juli.

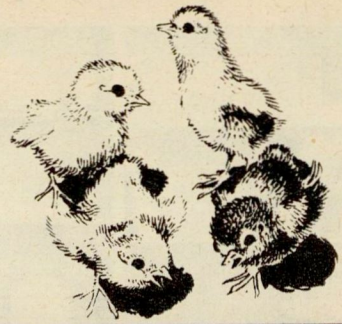
40 år: forvalter *Esbern Mygind*, FDB Kolding, 1. august, chauffør *Willy Tegner*, Beklædningsfabr. Kbh., 1. aug., ekspeditionschef *Peter Larsen*, FDB Aarhus, 9. august, portvagt *Sv. Aage Nielsen*, FDB Kbhvn., 9. august, rejsende *Erik Lauritzen*, Isenkram Kbhvn., 11. august, lagerarbejder *Frode Kajhøj*, Isenkram Kbhvn., 13. august, disponent *Helge Holst*, Isenkram-manufaktur Kbhvn., 30. august.

25 år: fabriksmester *Sv. Anker Jacobsen*, FDB Esbjerg, 1. august.

• • •

Brugsforenings-jubilæer:

75 år: *Oreby* brugsforening, den 1. august, 50 år: *Lindved* brugsforening, den 2. august, *Reersnæs* brugsforening, den 4. august, 25 år: *Lendemark* brugsforening, den 1. august, *Tirstrup* & omegn brugsforening, den 20. august.

★ hurtigste vækst

★ mindste foderforbrug

★ ensartet vækst

★ lavere afgangsprocent

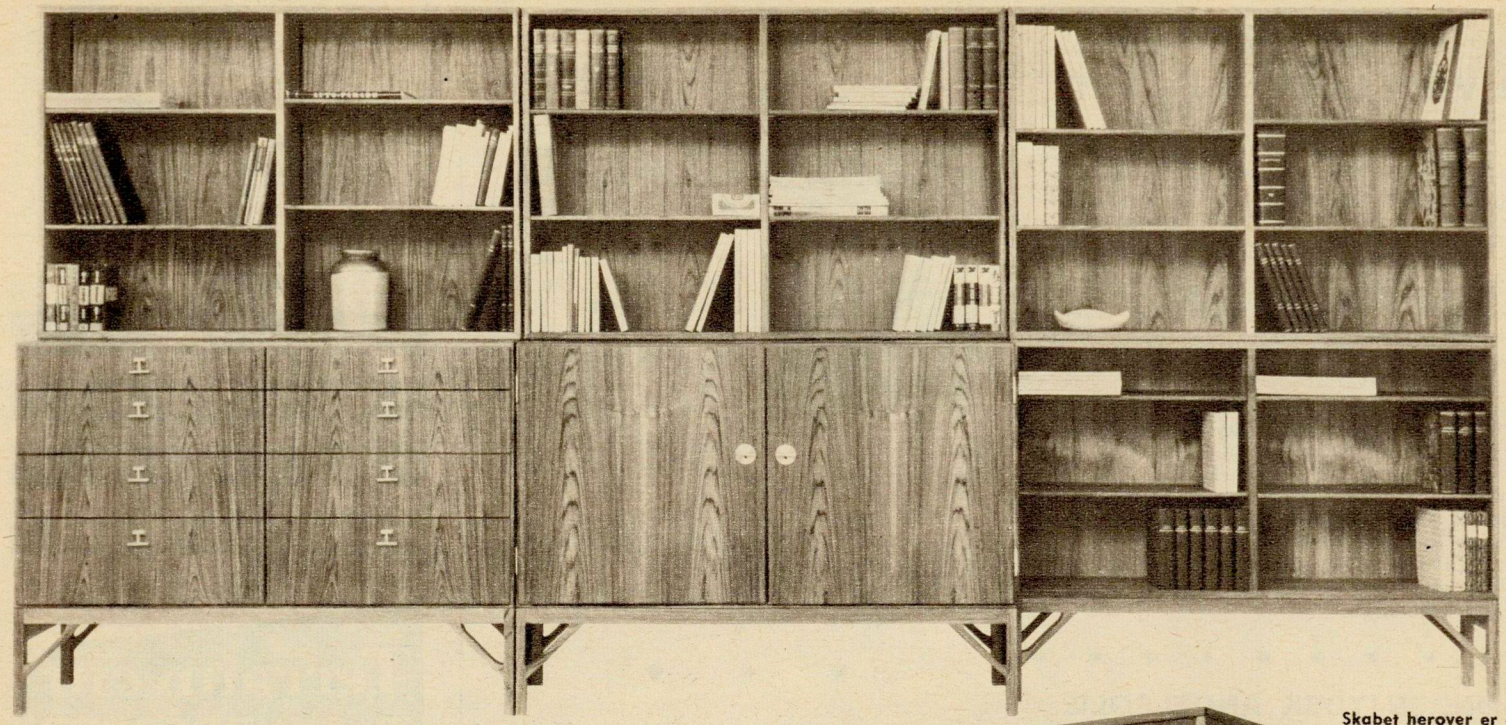
Derfor er

Terramycin* TILSKUDSFODER

det mest anvendte antibiotika tilskudsfoder til fjerkræ

FÅS I BRUGSEN

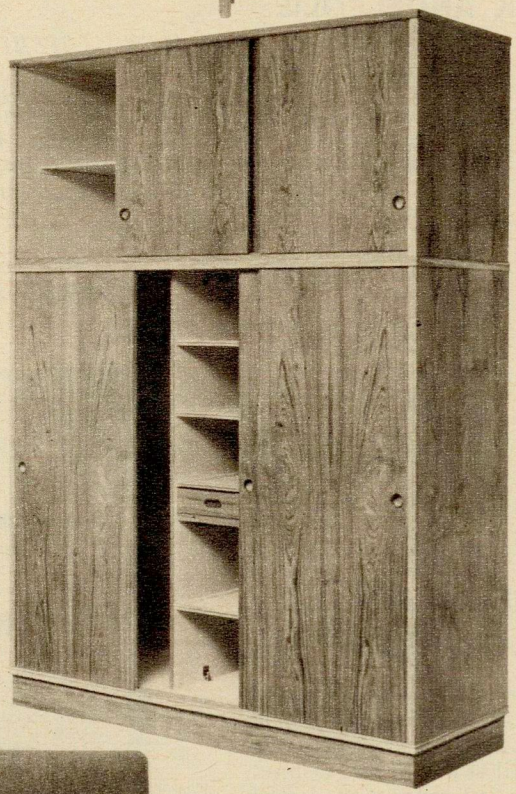

NYT I MØBLER

I den danske møbelproduktion indtager FDBs møbler en fremtrædende plads, fordi de på én gang tilfredsstiller krav om høj teknisk kvalitet og om rigtig udformning. Derfor har FDBs møbelkatalog altid været efterspurgt – ikke blot af den, der står overfor at skulle købe, men af alle, der er interesseret i at følge udviklingen indenfor moderne møbelkunst.

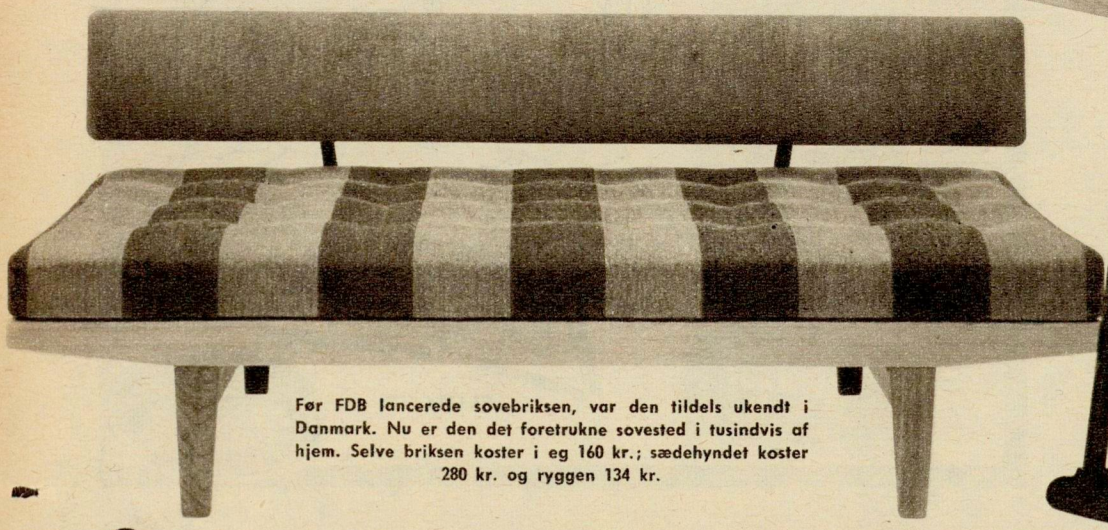
Nu har FDBs møbelafdeling udsendt dette katalog i ny udgave – en kvalitetstryksag, hvis store billedmateriale er mere end blot illustration af, hvordan de forskellige møbeltypers facon er; man kan af fotografierne næsten fornemme den gedigne udførelse og træværkets såvel som den eventuelle polstrings karakter.

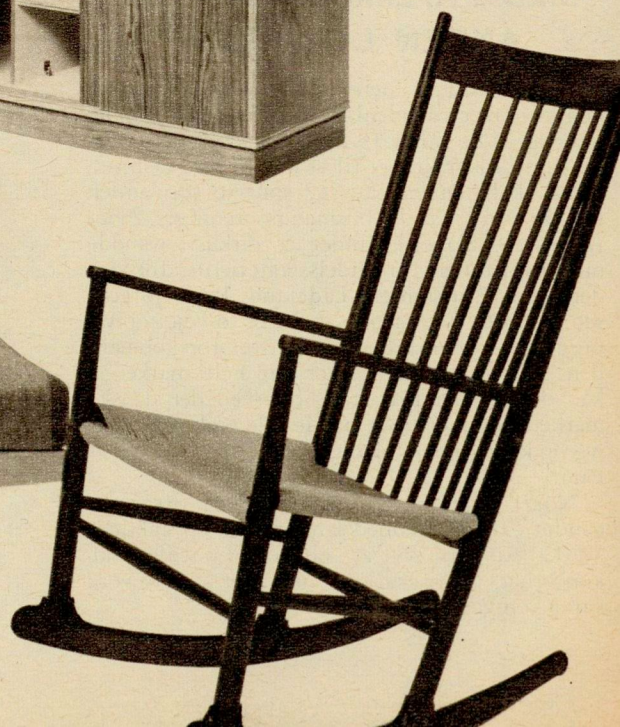
På siden her vises eksempler på, hvad der i kataloget tilbydes. Det er ting, der er lige velegnede til at indgå i et nyt hjem som til at supplere et ældre møblement med, fordi FDBs møbler nok er moderne i den forstand, at de repræsenterer de nye, men i deres bevidste undgåen af det yderliggående er de næsten tidløse og kan derfor passe ind alle vegne. At det er mere end en talemåde kan ses blandt andet deraf, at FDBs møbler foruden i ældre og moderne hjem har kunnet finde anvendelse i flere kirker og i det danske feriehotel „Casa Danese" i Italien.

Skabet herover er en af de mange kombinationsmuligheder, som FDBs byggemøbler byder på. Systemet, der kan varieres vilkårligt, muliggør en koncentreret møblering af små stuer.

Dette klædeskab koster i teak 1106 kr.; gyngestolen, der i lys bøg koster 166 kr. og i sort bøg 185 kr., har tydeligt overtaget væsentlige træk fra den almuestol, der stod i bedstemors hjem.

Før FDB lancerede sovebriksen, var den tildels ukendt i Danmark. Nu er den det foretrukne sovested i tusindvis af hjem. Selve briksen koster i eg 160 kr.; sædehyndet koster 280 kr. og ryggen 134 kr.

I ÅR SKAL VI ALLE SKRIVES I MAND TAL

Den store folketælling, som afholdes hvert tiende år, bliver denne gang mere omfattende end nogensinde før – og det er vigtigt, at man svarer nøjagtigt, selv om myndighederne kender mange af tallene i forvejen

I AFTENTIMERNE den 26. september vil pennene kradse hen over papiret i henved halvanden million danske hjem. Undertiden vil pennen ligesom hænge tøvende over en rubrik, der kræver at blive udfyldt – dåbs- og vielsesattester og huslejekvitteringer m. v. vil så blive fundet frem, for at man kan kontrollere de oplysninger, der skal gives. Og mange steder vil børnene benytte lejligheden til at få en god og billig latter over de sære for- og mellemnavne, som deres forældre er udstyret med, og som til daglig nådigt er tilsløret og halvvejs glemt – medens de dog ikke kan undgå at komme frem i lyset ved særlig festlige anledninger.

Denne specielle anledning, som omfatter høj og lav i hele landet, er – man har måske allerede gættet det – den store folketælling, som afholdes hvert tiende år. Gennem lange tider var det 5. november, man brugte som skæringsdato for denne registrering af hele den danske befolkning – blandt andet fordi så var landbrugets skiftedag netop overstået og befolkningen mest i ro, hvilket gav det bedste billede. Men de kommunale myndigheder har så frygtelig meget andet om ørene henimod årets slutning, så sidste folketælling blev rykket frem til den 1. oktober – og nu bliver det altså endnu nogle dage tidligere, vi skal sætte os til spørgeskemaerne med de mange nysgerrige rubrikker.

Man véd allerede, hvor mange vi er

Selv om de store folketællinger kun afholdes hvert tiende år, svæver man ikke i mellemtiden i uvidenhed om, hvor mange mennesker vi er i Danmark. Ind imellem – senest i 1955 – afholdes der mindre indgående mandtal, og de kommunale folkeregistre følger jo hele tiden nøje med i, hvordan befolkningen bevæger sig, med fødsler, dødsfald, flytninger o.s.v.

En hel del af de oplysninger, som den kommende folketælling skal give, har man derfor allerede i forvejen! Man véd for eksempel, at der i 1960 er 4.547.200 mennesker i Danmark. Man véd også, at der heriblandt er 42.200 flere kvinder end mænd, og hvor mange børn og gamle o.s.v. der findes – ja, man har også forlængst gjort sig tanker om disse ting langt frem i tiden og skønner f. eks., at Danmark i 1970 vil have 4.781.100 indbyggere, i 1980 lige godt fem millioner: 5.012.100.

Men selv om statistikerne således allerede er godt rustet med tal, så er folketællingen alligevel ikke overflødig. For det første skal den jo helst bekræfte de gætterier – for trods deres pålidelighed *er* det til syvende og sidst kun gætterier – som man på forhånd har gjort sig. Og for det andet skal den give mange, mange flere tal og oplysninger end dem, man allerede råder over.

Man vil også få disse oplysninger. For vi er jo så vant til den slags nutildags, at så at sige alle vil udfylde skemaerne omhyggeligt og fuldstændigt.

Det var rigtignok anderledes hermed i de „gode gamle" dage. F. eks. kæmpede statistikerne dengang fortvivlet med de mængder af mennesker, som frejdigt opgav, at de netop i folketællingsåret var 50, 60 eller 70 år gamle – hvilket de ikke gjorde af ond vilje, men simpelthen fordi man ikke hæftede sig synderligt ved den nøjagtige alder mand og mand imellem, og derfor bare rundede af. Siden fandt statistikerne på i stedet at spørge om fødselsdag og fødselsår, og så *må* man jo rykke ud med den usminkede sandhed.

Letforståeligt hukommelsestab

Vi har i vore dage heller ikke grund til andet end at betro sandheden til spørgeskemaet; vi véd jo, at der ikke er nogen bagtanke med de mange spørgsmål, og at de personlige oplysninger kun skal tjene rent statistiske formål og ikke vil komme andre personer og „væsener" i hænde.

Også på dette punkt er der stor forskel på den moderne folketælling og de første systematiske mandtal, der fandt sted for omkring to hundrede år siden, for Danmarks vedkommende i året 1769. Det blev dengang vel ikke udtalt officielt, men der er bevaret hemmelige indstillinger, hvoraf det tydeligt fremgår, at folketællingens formål ikke bare var det uskyldige at få rede på befolkningens størrelse – men at majestæten og hans kollegier herved tillige ville skabe grundlag for udskrivningen til militærvæsenet og for „skatters påbud".

Man kunne såmænd lige så godt have indrømmet dette offentligt, for alle med blot en smule omløb i hovedet var helt klar over forholdet. Man skulle f. eks. dengang betale en „kopskat", som udgjorde så og så mange skilling for hvert mandligt familiemedlem over 12 år. Var der noget at sige til, at hukommelsestab blev en folkesygdom i 1769, og at mangen en ulykkelig husfader glemte et par af sine familiemedlemmer eller huskede et par af drengene yngre, end de egentlig var, da han stod for tur og fra prædikestolen blev kaldt til præstegården for at give oplysninger om sig og sine til enevoldskongens folketælling?

Præsterne var i parentes bemærket heller ikke henrykte. Nok var det ikke skriftemålet, som her blev genindført, men også i dette verdslige anliggende kunne den megen udspørgen og åbenlyst usandfærdige svar være temmelig pinlige. 1769-tallene var derfor heller ikke særlig pålidelige. Også af en anden grund blev de første folketællingers tal utilstrækkelige: Man optalte kun de fastboende, men ikke militærpersoner, fik heller ikke fat i alle de søfarende – og da slet ikke i de store skarer af tiggere og andre omstrejfende mennesker, hvis samlede tal af pastor *Westenholtz* i 1780'erne anslås til over 60.000.

I dag slipper meget få uden om tællingen

I dag regner sagkundskaben med, at kun et forsvindende antal mennesker undgår at blive regnet med ved folketællingen – og det er først og fremmest, fordi vore folkeregistre er blevet så effektive. Men nu er vi danskere også et af de folk, som er mest vant til statistik og tal og til at udfylde skemaer og lignende (tænk blot på selvangivelsesblanketten!), og det er blandt andet af denne grund, at man herhjemme betror folk selv at udfylde folketællingsskemaerne, medens man i de fleste andre lande endnu sender optællere og skemaførere rundt til de enkelte hjem.

Og det er endda meget udførlige oplysninger, man ved de store danske folketællinger – og altså nu igen i efteråret – beder hver eneste danske husstand om at nedfælde i rubrikkerne. Gade og husnummer og eventuelt etage skal naturligvis stå der, ligeledes efternavn og fornavne for alle hus-

Danmarks indbyggerantal i 200 år

År	Hovedstaden	Byerne	Landkommuner	Hele landet
1769	80,000	80,000	640,000	800,000
1850	130,000	170,000	1,110,000	1,410,000
1880	260,000	290,000	1,420,000	1,970,000
1901	450,000	480,000	1,510,000	2,450,000
1930	770,000	790,000	1,990,000	3,550,000
1950	970,000	1,130,000	2,180,000	4,280,000
1960	930,000	1,230,000	2,390,000	4,550,000

standens medlemmer, endvidere personernes køn, fødselsdag og fødested, statsborgerforhold, erhverv og stilling, uddannelse, ægteskabelig stilling, vielsesår (og eventuelt skilsmisseår), børnenes alder, eventuelt logerende og medhjælp i husholdningen, samt enkelte andre ting. Der er altså nok at svare på; muligvis føjes der denne gang yderligere et par spørgsmål til, og i hvert fald udmærker folketællingen 1960 sig ved at omfatte flere husstande end nogen foregående har gjort.

Og hele herligheden bliver så indsendt til Det statistiske Departement, her „oversat" til hulkort – ét for hver person – og bearbejdet i store og lynhurtige maskiner.

Resultatet bliver tykke bøger med alenlange tabeller, hvori hele den danske befolkning er analyseret og beskrevet på kryds og tværs. De oplysninger, der fremgår heraf, kommer til nytte i utallige sammenhæng; de bruges af enkeltpersoner, af virksomheder, institutioner, myndigheder og i den offentlige debat, og de ligger i mangfoldige tilfælde til grund for lovgivningens indretning.

Folketælling med udgangsforbud!

Jo, der er nok at bruge tallene til, og det er nutildags altsammen noget, hvorved den enkelte ikke kan bringe sig i salveten ved at smyge uden om folketællingen. Anderledes var det som nævnt før i tiden – og er det vel endnu helt op til vore dage i mindre udviklede lande. Lad os som eksempel nævne den folketælling, der 1927 blev gennemført i Tyrkiet: Her måtte man dekretere udgangsforbud på tællingsdagen fra kl. 8 til 17, medens skemaførerne vandrede fra hus til hus. Man måtte gå så drastisk til værks til trods for et forudgående kraftigt propagandaarbejde for folketællingen – simpelthen fordi befolkningen omfattede den med største mistro, da den i menigmands øjne ikke kunne have noget andet formål end at forberede nye skattepålæg.

Tilsvarende vanskeligheder mødes naturligvis andre steder, og derfor har man først for forholdsvis få år siden fået rede på folketallene i så store lande som Kina – hvor man forresten ved denne lejlighed opdagede et halvt hundrede millioner mennesker, hvis eksistens man ikke havde anet.

Visse af disse lande hørte vel til oldtidens kulturområder, hvor man for årtusinder siden gjorde temmelig vellykkede tilløb til at få tal på befolkningen. Særlig var det romerske riges *census* en ret nøjeregnende fortegnelse over de enkelte borgere, deres familier og formue. Men hele middelalderen igennem blev der ikke gjort forsøg på at skrive folk i mandtal – og da tanken herom endelig dukkede op igen i nyere tid, skulle det blive i en helt anden krog af verden: På *Island*, hvor hele befolkningen optaltes i vinteren 1702–03. Det blev iøvrigt en meget vellykket og fuldstændig tælling, men dens formål var rigtignok også at understøtte et bønskrift om støtte hos kongen efter syv nødår.

røgede sild er godt

Friske, fede, gyldne, røgede sild er en meget fin spise – kostede de det samme som ål, ville de være lige så eftertragtede. Og de er rigtig sommermad. Tro ikke, de røgede sild kun er til pålæg – der er mange andre muligheder, og nogle er vist på billedet her.

Der er to meget velsmagende salater, og *Røget Sild i Fad* eller *Sild i Hvidt* er som skabte til en let sommermiddag eller aftenret. Sild i Fad serveres med en portion nye, dildduftende kartofler til.

Røgede sild er såmænd ikke så billige endda, men de er til gengæld koncentreret mad og mad i vitamintopklasse. Den eneste fejl de har er, at de ikke altid kan fåes over hele landet, og at de ikke er altfor holdbare. Vær derfor forsigtig med eventuelle rester.

ØVERST TIL VENSTRE: **FRANSK TOMATSALAT**

Tomater i skiver. Marinade af: 1 del eddike, 1 del vand, 1 del olie – salt, sukker og peber efter smag. Salaten bliver bedst, hvis tomaterne flåes, dyp dem ti sekunder i kogende vand eller hold dem på en gaffel over gasflammen. Skær et snit i skindet og træk det af. Lad tomatskiverne trække i marinaden 10–15 min. Til afveksling kan salaten pyntes med hele løgringe, hakket persille eller klippet dild.

I MIDTEN TIL VENSTRE:

har *Karen Kok* lagt fire halve røgede sild på salatblade. Ser det ikke pænt ud?

NEDERST TIL VENSTRE: **RØGET SILD I FAD**

3–4 røgede sild, 2 æg, 2–3 tomater eller 1 dl tomatpuré. Sovs af: 25 g margarine, 35 g mel, 4 dl mælk, salt, peber, hakket persille. Sildene renses og lægges i bunden af et ildfast fad. Æggene koges ca. 9 min. og hakkes meget groft og fordeles over sildene. Sovsen afbages og hældes over. Retten dækkes med tomatskiver eller tomatpuré. Bages ca. 35 min. ved god varme (200 grader). Serveres drysset med hakket persille.

FADE M. M. FRA MAGASIN ANVA

ØVERST TIL HØJRE: **KARENS RISSALAT**

2 dl ris, 3 dl vand, salt, ca. ¾ dl olie-eddikemarinade, 2 rogede sild, 3 æg, ca. ⅓ agurk, evt. dild eller purløg. Risene koges som til løse ris: koger 12 min., står i vandet 12 min. Afkøles og vendes i marinaden. Salaten arrangeres på et fad med de marinerede ris, rensede ituskårne sild, agurkeskiver og de hårdkogte æg skåret i både, drysses evt. med dild eller purløg.

I MIDTEN TIL HØJRE: **SILD I HVIDT**

2 rogede sild. Flødemarinade af: ½ flødeost, ca. ½ dl fløde, 1 spsk. olie, 1 tsk. hakket løg, salt, peber, purløg. Osten røres med fløde og olie. Hakket løg tilsættes. Marinaden smages til med salt og peber. De rensede sild arrangeres på et fad med flødemarinaden. Purløg drysses over. Serveres med brød og smør eller kogte, nye kartofler.

NEDERST T.H.: **BORNHOLMSK KARTOFFELSALAT**

2 rogede sild, ½ kg nye, kogte kartofler, 1 bundt radiser, ⅓ agurk, ca. ¾ dl olie-eddikemarinade, purløg. Kartoflerne, radiser og agurk skæres ud og vendes i marinaden. Sildene renses og blandes i salaten i små stykker. Drys med purløg.

KAREN KOKS MAD

forbruger nyt

REDIGERET AF BODIL M. BEGTRUP

OLIE OG ÅRE forkalkning

Der har været nogen efterspørgsel efter *majsolie* i brugsforeningerne i den senere tid, fordi pressen har omtalt forsøg udført her og i USA. Det fremgik af disse, at majsolien bl. a. kunne modvirke åreforkalkning og blodpropper på grund af dens indhold af umættede fedtsyrer.

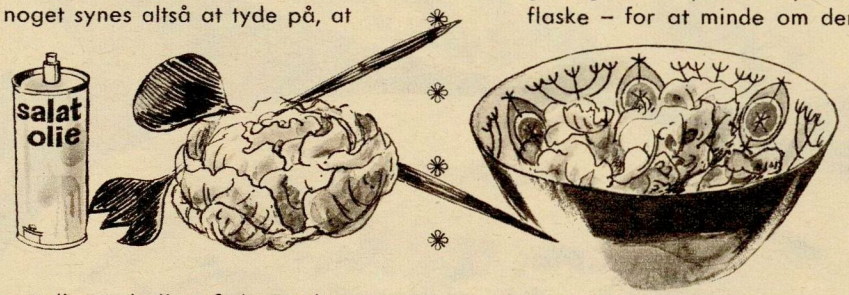
Når amerikanerne anbefaler majsolie og ikke andre olier som f. eks. *soyaolie*, som vi bruger herhjemme til salatolie, og som indeholder tilsvarende mængder af de umættede fedtsyrer, som majsolien, er det fordi amerikanerne har en meget stor majsolieproduktion. I Danmark sælges salatolie fortrinsvis fremstillet af soyaolie, fordi den er billigere end majsolien og smager bedre.

I *Ugeskrift for Læger*, 18. februar 1960, er offentliggjort en analyse af soyaolien, der viser, at den er ligeså god som cholesterolsænkende middel som majsolien, fordi den praktisk talt har samme indhold af de umættede fedtsyrer.

Der er altså ingen grund til at udskifte vor gode salatolie med majsolie. Derimod kan det måske være fornuftigt at bruge noget mere salatolie i den daglige madlavning end vi er vant til. Store mængder er ikke nødvendige, og netop nu har vi en udmærket lejlighed til at få den anvendt i olie-eddikemarinaderne til sommerens mange salater.

Olie er også glimrende til at stege, især panere, ting i. Gør vi det, får vi nemt dækket det behov for et par spiseskefulde olie, der foreløbig anses for nødvendige som forebyggende faktor mod åreforkalkning o. l.

Endnu er hele spørgsmålet om de mættede og umættede fedtsyrers indflydelse på disse sygdomme langtfra klarlagt, men der arbejdes med spørgsmålet overalt, og noget synes altså at tyde på, at soyaoliens eller majsoliens fedtsyrer kan modvirke visse former for forkalkning.

Salatolie på dunke

Tidligere blev salatolien solgt i klare flasker, men flasker er en vanskelig emballage, dels skal de tages retur, hvilket koster penge i transport, dels går de let i stykker, og endelig skal flaskerne renses. Man er derfor begyndt at forhandle olien i små dunke. Foreløbig er kun halvflaskerne erstattet med dunke. Olien holder sig bedre i dunkene end i de klare flasker, hvor lysets påvirkning får olien til at harskne hurtigere end i dunkene. Man kan ganske vist ikke kontrollere, hvornår dunken er tom, men efterhånden får man det så nogenlunde på fornemmelsen. Dunken er forsynet med en plastspids i stedet for en prop, den klippes midt over, og spidsen sættes omvendt i dunken som prop. Det er lettere at dosere olien til mayonnaise gennem spidsen, og ligeledes til marinader, da den løber ud i en tynd stråle. Skal dunken hurtigt tømmes, skæres hele spidsen af.

Det sure ribs

mener, at ferie er at gøre det samme i sommerhuset som hjemme – bare under primitive forhold.

SOMMERMARINADE TIL SOMMERSALAT

Vi har verdens bedste, grønne hovedsalat. Men vi spiser ikke nær nok af den.

Hvorfor?

Der skal laves marinade til den, og efter dansk smag skal det være fløde-citronmarinade. Den er ikke helt billig og også lidt besværlig. Og så lader man være.

Prøv med olie-eddikemarinaden.

Den kan bruges til hovedsalat, tomatsalat, kartoffelsalat, agurkesalat, til kogte grøntsager, kød eller fisk blandet med ris eller spaghetti.

Har man først vænnet sig til den, vil man aldrig have anden marinade.

Det er praktisk at lave en stor portion marinade ad gangen. Vi gentager her opskriften på en helflaske – for at minde om den lettelse, det er, at have marinaden parat.

1½ dl eddike, 5 dl olie, ca. 1 spsk. bordsalt, 1 spskf. sukker, salt og peber, 1 spskf. sennep.

Pisk det hele sammen i en skål. Smag på marinaden. Hæld den på en mørk flaske og opbevar den køligst muligt. I stuetemperatur kan den holde sig mindst 14 dage.

Marinaden kan krydres med hvidløg, og der kan bruges dildeddike til den. Det er heller ikke dårligt at krydre den med 1 à 2 spiseskefuld tomatpuré. Ryst flasken med marinaden kraftigt inden brugen.

❀ ❀ ❀

Dild-eddike

Til vinterens silderetter og til salat-marinader er dildeddike godt. Den skal laves nu, hvor man har de fire grønne dildkviste i haven eller kan købe dem temmelig billigt. Prop skyllet dild i eddikeflasken, tilsæt en spiseskefuld sukker. Den holder sig lige til næste år.

Aktuelt for camping- og andre feriefolk

Madlavningen må være nem, hvad enten man telter eller holder ferie med vognen eller bor i sommerhuset. Derfor må konservesforrådet være i orden. Suppleret med frisk salat, agurker og tomater samt frisk frugt kan man få god og varieret mad pr. dåse. Her er et par forslag:

Spaghettigryde er ideel i ferien. Tag derfor mange pakker spaghetti eller makaroni med og forskellig slags kødkonserves i sovs. Når spaghettien er kogt, slås vandet fra, og en konservesdåses indhold hældes over den. Det hele koges igennem.

Velegnet er f. eks.: Gullash, svinekød i egen saft, hakkebøf i sovs, kødboller og pølser.

Til pilkartofler med smør er det sidste nye i konserves – letsprængt bov uden ben – fortrinlig. Den er billig, saftig og mør. Forloren skinke er også godt, især når den lige lunes på panden, og så er der den fine, men noget dyrere henkogte skinke.

Til disse ting passer naturligvis også henkogte, dybfrosne eller friske grøntsager vendt i smør eller stuvede.

Så er der fiskefarsrand og fiskeboller fra dåse og med tomatsovs til (brug en dåse Svendborg tomatsuppe tilsat lidt smør eller margarine) og grøntsager. Tag også nogle dåse- eller pulversupper med.

Andre ideer til frokost eller aftensmaden er leverpostej i dåse, sardiner (men ikke sildekonserves, hvis den ikke kan opbevares køligt), bacon i dåse (til spejlæggene), et stykke spegepølse, ost i skiver og rugbrød.

Har man god plads til madforråd, betaler det sig at købe mest muligt af de holdbare ting her i landet. Æg kan medtages i æggekartonerne, som beskytter dem godt mod slag og stød. Smør i plastpose og godt indpakket i fugtigt papir eller stykker og anbragt i træk holder sig længe friskt. Alt dette, suppleret med hvad vi omtalte i sidste nummer af Samvirke, er et godt grundlag til feriens hovedmåltider.

NØDVENDIGE REDSKABER

Foruden tallerkener, kopper, glas og spisebestik, pander og kogekar er der et par praktiske småting at huske på: Vlextil karklude (dessin 2 V 125) og Wettex viskestykke (dessin 2 V 24) sparer alle viskestykker og karklude. De er helt uundværlige. Så er der småredskaberne som proptrækker, kapselåbner og dåseåbner. En skrælleknv og en større savtakket kniv plus en saks kommer man langt med. En større og mindre grydeske og et let skærebræt, tændstikker, toiletpapir – og så den kære opvaskebalje og -børste.

VASK I SALTVAND

Sæbe skummer som bekendt ikke godt i saltvand. Men det gør Nu-Hvid og Nurén, så vi kan sagtens klare vasken, selvom vi er på sommerferie i båd eller i telt ved stranden, eller når ferskvandsforsyningen svigter på grund af tørke. Skyllevandet indeholder naturligvis også salt, og det tørrer ind i tøjet. Det gør ikke noget, men når man kommer hjem, skal tøjet have en regulær vask i fersk vand.

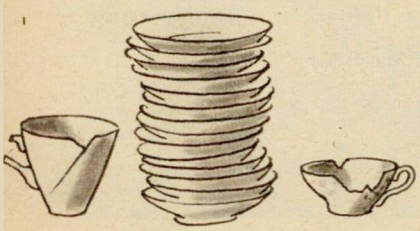
Men der er undtagelser

De moderne, elastiske badedragter, hofte- og busteholdere med elastik tåler nok saltvand en kortere tid, men efter brugen eller vasken i saltvand må de skylles grundigt igennem i fersk vand, ellers ødelægges gummien efterhånden.

? ? ? – SVAR

Vigtig oplysning

Mon ikke mange husmødre ville blive glade den dag, de kunne købe ekstra overkopper til deres kaffe- eller testel? Jeg har stabler af underkopper stående til Konfetti- og Susannestellet – og til ingen nytte. Tænk, hvis der kunne ydes Brugsens kunder den service, at de kunne købe løse overkopper til de „faste" stel, skriver fru H. P., Bramminge.

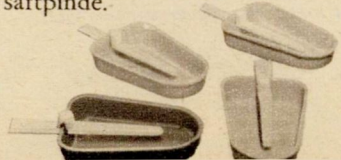
FDB's isenkramafdeling svarer: Naturligvis kan løse overkopper leveres til vore faste kaffe- eller testel. Det er blot at bestille dem i Brugsen. Kun hvis et stel er udgået af forhandlingen, kan vi desværre ikke hjælpe vore kunder.

Ispinde

Kan jeg fryse ispinde i mit Major-køleskab, spørger fru *Grete*, Snekkersten.

Børnenes ispind kan fryses i køleskabets fryserum i disse små plastforme. Fire forme med 8 „pinde" koster ca. kr. 1,60, og de penge kan indtjenes mange gange. Til saftis hældes en stærk saftevand-blanding i formen, og til flødeispinde er det nemmest og sikrest at bruge samme blanding som til parfait. Med termostaten på 2 tager det ca. 3 timer at fryse ispindene og på 4 ca. 2 timer.

Af en del Jaffa-star og fem dele vand fås dejlige orangesaftpinde.

Nyt i Brugsen

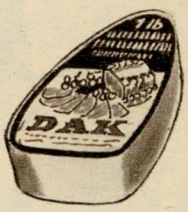
Wettex-viskestykket (dessin nr. 2 V 24) og Vlextil-karkluden (dessin nr. 2 V 125) af kunststof er just ikke nogen nyhed, men mange har ikke opdaget disse to glimrende ting. Viskestykket er 40×55 cm, og det skal lægges i vand, vrides hårdt op og tørrer derefter glas og porcelæn upåklageligt blankt og bestik tørt. Det fnugger ikke, tåler fedt, kan koges ud i sæbevand – kort sagt: har man et eller to af disse viskestykker klares opvasken – og man sparer en masse vask.

Karkluden har samme gode egenskaber. Den kan bruges til badeværelsets fliser, til vinduer og træværk, automobiler og barnevogne.

Begge dele er meget stærke og uundværlige på ferierejser, hvor det gælder om at begrænse udstyret til det mindst mulige.

Letsprængt bov uden ben

i dåse à 454 g og til rimelig pris. Boven er udbenet og presset, så den kan skæres ud i hele skiver. Den er

mør og saftig og kan tilberedes på mangfoldige måder, f. eks. paneret og stegt med grøntsager eller stuvede kartofler. Kold, i skiver med samme tilbehør eller med spaghetti, tomatpuré og reven ost. I gelé (aspicgelé) med kogte grøntsager over og salat til og som pålæg.

GLIMT FRA FDBs GENERALFORSAMLING

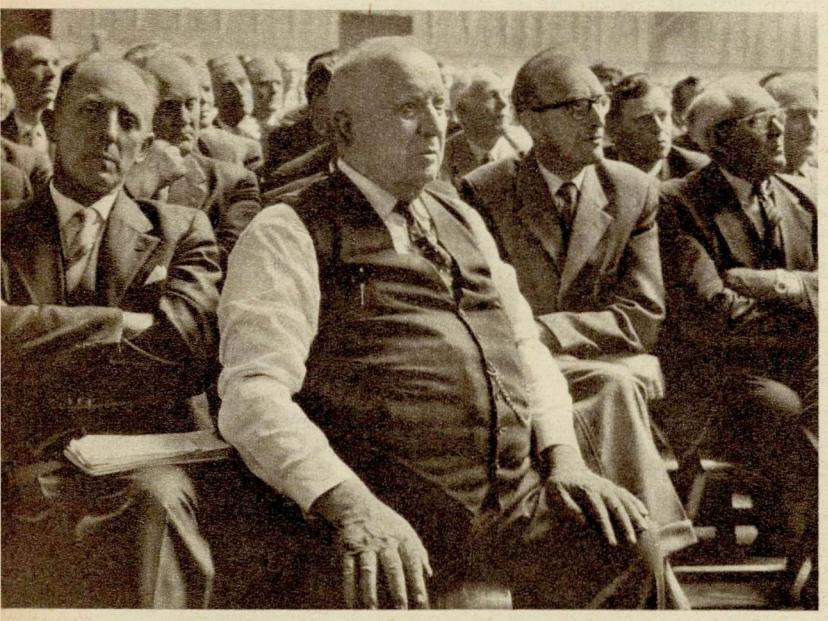
Formanden, professor P. Nyboe Andersen, aflægger beretning. På den flagsmykkede tribune sidder bestyrelsens medlemmer. Repræsentantskabet samt danske og udenlandske gæster sidder helt foran i salen.

Stor fremgang

DER ER nu tegnet forsikringer for over en halv milliard kr. i Andels-Anstalten Tryg, og alene i 1959 tegnedes for 76 mill. kr. Samtidig steg overskuddet til mere end 3 mill. kr. – det største, Tryg hidtil har haft.

Tryg har indgået en ny samarbejds-overenskomst med Andels-Pensionsforeningen, hvorefter A-P kan tegne visse livsforsikringer som supplement til løbende pensionsordninger, samtidig med at Tryg afholder sig fra at tegne kollektive

Få byer har sale, der er i stand til at huse det store deltagerantal, som møder frem ved FDBs generalforsamling. Fyns Forum i Odense er et af dem, og blev en god ramme om den folkelige manifestation, som generalforsamlingen er med sit vidnesbyrd om samvirke mellem by og land, mellem mennesker af alle erhverv.

Billedet til højre viser bestyrelsesmedlemmer på tribunen, et bestyrelsesmedlem, gdr. Aksel Svendsgaard, Tim, var desværre ikke på tribunen, da billedet blev taget.

Generalforsamlingsdeltagerne kunne i „vandrehallen" hente forfriskning i form af brugsens Jaffa-Star eller Cirkel-kaffe. Underholdning var der også i fjernsynsdemonstrationer. FDBs apparater forevistes, og på billedskærmene så man deltagerne ved ankomsten til Fyns Forum.

Johs. Lyngsø, branddirektør, Aars.

N. Henning Nielsen, gårdejer, Hårby pr. Skanderborg.

Søren Rasmussen, gårdejer, Jorløse.

for Tryg og A-P

pensionsforsikringer indenfor A-Ps naturlige interesseområde.

Også A-P har haft rekordår. Præmietilgangen har været over en halv mill. kr. sidste år eller en fordobling af forrige års præmietilvækst, og overskuddet, godt 2 mill. kr., er det største i foreningens historie.

For begge selskabers vedkommende vender overskuddet tilbage til de forsikrede i form af bonus.

På A-Ps generalforsamling blev det fremhævet, at foreningen gerne ser sine penge anbragt indenfor andelsbevægelsen, når blot man kan opnå den sikkerhed og rente, som loven kræver, og som kan opnås ved andre pengeplaceringer.

Kaj Nielsen, direktør, København.

Frode Aagaard, bestyrelsens næstformand, forstander, Vestbirk.

Traktoren hjælper med vandingen.

ET „COLUMBUSÆG" TIL GAVN FOR SÅVEL LANDMÆND SOM DLAM

EFTER det røre, der har stået om Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb, og den kompakte modstand, det har mødt hos fabrikanter og importører inden for landbrugsmaskinbranchen (95 pct. af dem danner en sammensvejset blok), er det opmuntrende at se, at DLAM – fuldstændig overladt til sig selv – har kunnet stille en maskinpark på benene, der prismæssigt, og hvad angår effektiv ydelse står på højde med maskinkartellets tilbud. Dette års mest imponerende DLAM-præstation er Danmarks største mejetærsker, leveret gennem den svenske fabrik Bolinder-Munktell (Volvo).

Traktoren fra samme fabrik er velkendt for sine mangesidede anvendelsesmuligheder og under et besøg i DLAMs maskinfabrik og hovedcentral i Ullerslev på Fyn, så *Samvirke* i den værste junitørke den tilsluttet fem-seks store vandkanoner, der spredte kaskader ud over tørstende afgrøder. Det må være betryggende for landmanden, at traktoren også kan gøre fyldest til sådan nødhjælp. Men DLAM byder på andre nyheder inden for den fra år til år fremtrængende maskinteknik. Man kan overbevise sig herom ved besøg på hovedcentret eller de 16 filialer ude i landet. Kun skade, at maskinkartellet lægger sig i vejen for en fornuftig omsætningsstruktur, f. eks. med den ulempe, at DLAM må hente et bestemt redskab fem hundrede kilometer oppe i Sverige – når det lige så godt kunne rekvireres nogle få kilometer fra Ullerslev, det kan vist kaldes at være tvunget til at gå over åen efter vand.

Det mærkelige er, at deltagerne i det danske maskinkartel udmærket kan sælge til andelsorganisationer af samme støbning som DLAM i vore nabolande. Men DLAM har bevist at kunne selv. De sidste år har bragt sådanne fremskridt i omsætning og vækstbetingelser, at DLAM har kunnet klare sig uden støtte fra de stiftende organisationer og er godt på vej til et rimeligt overskud, trods store investeringer til filialdækning og maskinpark.

Så stærk er selskabets position, at man nu er gået ind for at sikre sig de enkelte landmænds medarbejderskab. Som følge af, at DLAM kom frem langt senere end landbrugets andre andelsforetagender, har det været hæmmet af at være et organisationsskabt foretagende. Med en ny garantiordning er der nu gode udsigter til at sikre sig direkte organisationskontakt med landmændene.

På møder appellerer DLAM til landmænd om tegning af garantikapital svarende til en eller to pct. af ejendomsskyld. Garantibeviserne kan uden kontantydelser belånes i bankerne med en høj procent af deres pålydende. Herved får DLAM frisk arbejdskapital. Til gengæld får landmændene på alle maskinkøb rabatter på tre eller fem procent, svarende til, om de har tegnet sig for en eller to pct. af ejendomsskyld. Disse rabatter godskrives dem, og indgår som andelskapital i DLAM. Når denne andelskapital har nået samme højde som garantiydelsen, udbetales efterfølgende rabatter kontant.

Det er jo noget i retning af et columbusæg og gavner både selskabet og landmændene, rent bortset fra de sidstes fordel på langt sigt ved at handle i eget selskab. Allerede efter de første 16 møder var der tegnet en garantikapital svarende til 50 mill. kr. ejendomsskyld.

DLAM er nu nået op på en andel af otte procent i omsætningen af landbrugsmaskiner, men man håber at nå videre i retning af de 25-50 pct., som tilsvarende andelsorganisationer i omliggende lande har nået.

– DLAM er ikke ude efter at dominere maskinhandelen her i landet, udtaler dets formand, gdr. *Grue-Sørensen*, Hjerm. Men vi ønsker ligestilling med den private maskinhandel i indkøbs- og afsætningsvilkår, så vi kan måle os under de samme betingelser.

Et af DLAMs vigtigste formål til gavn for landmændene er at tilstræbe en standardisering af maskinudbudet. Det er meningsløst, at hver ny maskintype på markedet fremstilles af 10-20 fabrikanter, når det vil være meget mere produktivt og billiggørende, at gennemføre en arbejdsdeling.

Danmarks største mejetærsker præsenteres af DLAM.

ER DET* VENDILA?

For næsten ni hundrede år siden sad den tyske kannik *Adam af Bremen* i sin klostercelle og skrev sin krønike, og da man betragtede Danmark som en missionsmark, føjede han derfor et bind til om Nordens geografi og historie.

Adam af Bremen var en grundig forsker, der ikke nøjedes med at fortælle, hvad han havde hørt på anden hånd. Derfor foretog han den besværlige rejse til Danmark, hvor selve kong Sven Estridsøn fortalte ham om Danmarks ældre historie og om sine egne oplevelser. Blandt andet fortalte kongen ham, at der i det nordligste Jylland fandtes tre øer, Ty, Mors og Vendila. Vendila er naturligvis Vendsyssel. Og i sin krønike beretter Adam, at der er tre større byer i Nørrejylland, nemlig Århus, Ålborg og Vendila. Der er ikke noget usædvanligt i, at hovedbyen bærer landsdelens navn, for eksempel er Tisted jo afledet af Ty. Men hvilken by har Adam tænkt på med Vendila? Navnet er næppe grebet ud af luften. Det sandsynligste er, at der engang var en by Vendila, men det har været en gåde, hvor den lå, og hvad der blev af den.

Udgravningerne af vikingebyen på Lindholm høje ved Nørresundby ser ud til at løse dette problem. Formodentlig er det Vendila, man har fundet. Den gamle by er sandet til og glemt, og først nu afdækkes den. Ingen har vidst, at her lå en fortidsby begravet. Det vil sige, en og anden har nok anet det. En mand, der bor i nærheden, fortæller om en ældre dame, musiklærerinde var hun vist, som tog fat på en privat udgravning.

Men nu har udgravningerne været i gang siden 1952, og man har udgravet ikke blot en kæmpemæssig gravplads, men også resterne af en efter den tids forhold anseelig by. På gravpladsen er der udgravet omtrent syv hundrede grave, og ca. halvandet hundrede af dem er omgivet af stensætninger, der skal forestille et skib. Det var kun store høvdinge, som fik et rigtigt skib, almindelige fik en stensætning eller slet ingen ting. Der er fundet rester af gravgods, smykker og mønter.

Alene fundet af den store kirkegård er enestående, men mest bemærkelsesværdig er nok udgravningen af selve byen Vendila. Det har været en handels- og markedsby. Man har ikke før gjort lignende fund, for resterne af de andre ældgamle byer ligger jo begravet under vore købstæder. Slægt efter slægt har boet i dem, mens Vendila er sandet til og er blevet forladt, og nu kan man grave resterne af den ud.

Denne udgravning ledes af musæumsinspektør Marseen og musæumsdirektør Riismøller fra Ålborg historiske musæum, mens eksperten i vikingetiden magister Ramskou fra Nationalmusæet fører tilsyn. Mens man ved udgravningerne af Trelleborg, Aggersborg og Fyrkat fandt deciderede vikingeborge, kaserner så at sige, er her ikke spor af befæstning. Fundene giver indtryk af en fredelig by. Man har fundet rester af brønde og af en bageovn. Man har tilmed prøvet at bage i den rekonstruerede ovn, og bægten blev god, siger musæumsdirektør Riismøller. Der er også udgravet rester af en glashytte, hvor man har fabrikeret kulørte glasperler. Det tyder på, at Vendila har haft sine håndværkere, sin industri kan man måske sige.

Men først og fremmest har det været en markedsby, hvortil kræmmere langsvej fra er kommet sejlende med deres varer. Man har fundet rester af otte gæstehytter, der har været bestemt til at huse de fremmede købmænd. En af dem har man rekonstrueret, og den minder mest om de æseboder, man havde på Vestkysten i sin tid, blot mere primitiv. Den er halvvejs gravet ned i jorden, og man må kravle ind i den på alle fire som i en hule. Men ly for regn og læ for vind har den givet, og den tids handelsmænd har vel været hårdføre karle.

Vendila har ligget overfor Ålborg, som Adam af Bremen også nævner som en betydelig handelsstad, og formodentlig har der været en skarp konkurrence mellem de to byer. Men Vendila har haft sit rige bagland, og den har klaret sig, indtil sandet kom fygende og lagde sig over den. Men byen har ikke opgivet kampen med det samme. Man kan se det deraf, at der er anlagt nye grave ovenpå de ældre. Den klit, som flyvesandet dannede, er flere steder fire meter høj. Byen har ligget nord for vikingekirkegården. Selve byens areal har været en halv snes tønder land. Man har fundet rester af trælægning mellem husene, noget der viser, at det drejer sig om en civiliseret købstad.

I husene har der været stensatte ildsteder, og man har fundet knive, sakse, lerkar og skår af klæberstensgryder, der er importeret fra Norge. Der er rester af en storgård, som har været imponerende af omfang. Har her boet en høvding eller en stor handelsmand? Måske er det resterne af en af de kongsgårde, som fandtes omkring i landet i de tider, hvor det hørte til kongens embede regelmæssigt at drage landet rundt for ved sin „kraft" at øge landets trivsel. For i disse gamle dage var kongen ikke bare en militær øverstkommanderende, men en mand med sakrale kræfter, som udstrålede fra ham.

Hvor gammel har Vendila været, og hvornår blev den forladt? Fundene giver et fingerpeg. Man kan gå ud fra, at by og gravplads har hørt sammen, og fundene i gravene og hustomterne tyder på, byen har eksisteret fra cirka år 500 til 1100. I hvert fald har man fundet mønter fra både Knud den Stores og Hardeknuds tid. Den yngste af mønterne er engelsk, slået af Vilhelm Erobreren i 1087. Så længe har Vendila altså eksisteret.

Men sandet er blevet ved at fyge, det har lagt sig over markerne, er trængt ind i husene, har fyldt brøndene. Og nu mange århundreder efter kan man, når man forsigtigt graver sandet væk, finde de gamle plovfurer, som vikingetidens plovkarl har pløjet, men aldrig fik tilsået. Hvor er sandet kommet fygende fra? En naturkatastrofe har i hvert fald lagt den blomstrende handelsstad øde, og lyngen har bredt sig over dens ruiner.

Endnu er udgravningerne ikke fuldendt, men når det engang er sket, vil Lindholmudgravningerne være en storslået seværdighed.

Oppe fra bakketoppen har man en vældig udsigt. Man ser ud over Limfjorden, hvor handelsskuderne kom stævnende med varer til de store markeder i Ålborg og Vendila, og ud over Vendsyssel, hvor bønder kom kørende eller ridende fra fjerne landsbyer for at handle i den store by. Formodentlig gik handelsskibene op i Lindholm å, der dengang var vandrigere, end den er i dag.

– Det var skønt, om en kund' få lov til at opleve bare jen jennest daw i den her gammel bøj, siger en hvidskægget gamling, som tungt støttet til sin stok har vandret rundt i timevis og med grundighed beset alt, hvad arkæologerne har bragt for dagen. – Men hejsen vil en da helst begraves på en skikkelig kjerregor. For en li'er et ål' di stien.

Hans skæg vifter lidt i blæsten, og mens han står og ser ud over fjorden, kan han såmænd godt ligne en gammel vikingebonde, der holder øje med, om skuderne mon ikke snart kommer i havn.

FOR BØRN
HVIS DET REGNER

DET *kan* jo være, der kommer et par regnvejrsdage i den lange sommerferie, så trækker man inden døre og venter på solskin igen. Bliver ventetiden for lang, må vi se at komme i sving med en eller anden leg. Det gælder om ikke at sidde og surmule og ikke have lyst til nogen verdens ting – bare fordi det regner. Og hvem siger, at det ikke er ganske dejligt at være midt ude i sommerregnen!

Her er imidlertid noget, som I altid kan tage fat på, sjove nye lege, som kan leges af en eller mange, og ligemeget om I bor på landet, i byen eller i sommerhus.

Navnekapløbet

I vælger et ord på 4 bogstaver, f. eks. hest. Nu gælder det om at finde 10 ord, der begynder med h, 10, der begynder med e, 10, der begynder med s og 10, der begynder med t. Men sådan, at hvert ord har et bogstav mere end det foregående. F. eks. sådan:

hø	eg
hav	eva
hane	etui
hende	enten
henter	englen
horsens	o.s.v.
hullerne	
hårlokker	
hestetømme	
havebænkene	

Sæt en tid, skal vi sige 5 minutter, på hvilken I skal være færdige – den, der kan nå at finde på alle 40 ord, er meget, meget dygtig. Den, der har fundet på flest, vælger det næste på 4 nye bogstaver.

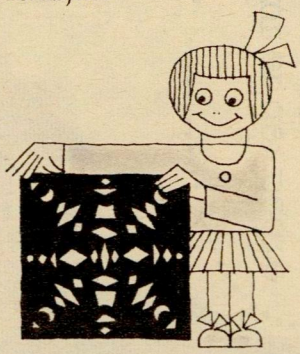
Her i sommerferien skulle I sørge for at have nogle store og små muslingeskaller parat til en dag med indendørs leg. Skallerne er nemlig fantastisk morsomme at male på, helst med vandfarve. Det kan blive helt fine malerier, der kommer ud af det. Og de kønne muslingeskaller kan rigtig sætte jeres male-fantasi i gang. Husk, at uden fantasi kan ingen børn lege.

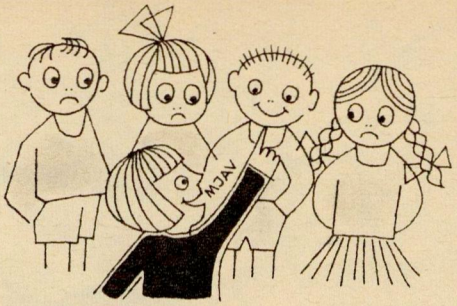
Den trekantede hat

Prøv engang en sjov variation af „bygge lejligheder". Sæt først en mængde tilfældige prikker på et stort ark papir. Den første af jer tegner nu en streg mellem 2 af prikkerne. Derefter går turen til den næste, der også tegner linien op mellem 2 andre prikker o.s.v. Den, der når turen kommer til ham, kan tegne sin streg, så der dannes en trekant, må skrive sit navn inden i den. Når der ikke er flere prikker tilbage på papiret, tæller I op, hvem der har fået flest trekantede hatte og giver ham sin præmie, som naturligvis er en stor, kulørt trekantet hat, som I har moret jer med at lave i forvejen.

Spændende papirklip

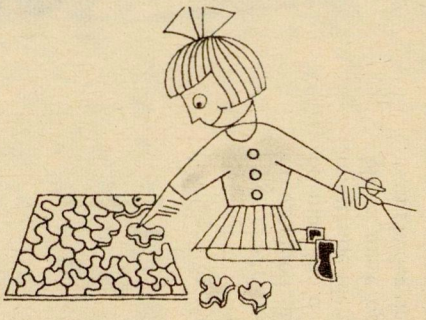
Tag et kvadratisk stykke papir, fold det til en trekant. Denne trekant foldes en gang til til en mindre trekant. Og så folder vi sidste gang, atter til en trekant. Med en saks skærer I hele vejen rundt små halvbuer, trekanter eller hjerter ud. Og nu bliver det spændende at se resultatet, når papiret foldes helt ud – det er bestemt blevet til smukke, kunstneriske servietter, som mor kan bruge til at lægge mellem sine glasskåle, eller som lillesøster kan bruge i sit dukkehus. I behøver slet ikke at være særligt dygtige til papirklip for at få noget pænt ud af det på denne måde, og når I først er begyndt at klippe servietter, kan I næsten ikke holde op igen. Så se bare at komme i gang – og god fornøjelse!

Stakkels lille missekat

Det er altid hyggeligt, når far og mor er med til at lege. Denne leg kan hele familien og alle kammeraterne være med til. Deltagerne sætter sig i en rundkreds, en af jer vælges til først at gå ind i kredsens midte, hvor han eller hun begynder at mjave noget så hjerteskærende, lave katteansigter og spinde. De, der ikke kan lade være med at le, går straks ud af legen. De „alvorlige" skal „katten" stryge 3 gange over kinden og hver gang sige: Stakkels lille missekat, samtidig med at „katten" selvfølgelig fortsætter med at mjave. Den, der kan holde sig længst alvorlig og hverken le eller smile, har vundet og må være kat næste gang.

Lav selv jeres puslespil

Det er meget nemmere, end I tror: der skal bruges en saks, en tube lim, et stykke karton og et stort farvebillede, f. eks. fra et nummer af Samvirke.

Klip billedet ud af bladet og klæb det op på kartonet. (Sørg for godt med lim langs kanterne.) Nu klipper I så det hele i rigtig mange stykker af forskellig form og størrelse. Jo flere stykker, desto sværere bliver det at samle igen. Men 30–40 brikker vil de fleste af jer godt kunne klare at pusle rigtigt sammen igen.

God ferie allesammen!

- vi mødes i BRUGSEN

PAUSE!
-ta' et stop
KINGSTON
i handy plastic pose
kr. 3.-
i vacuum-dåse
kr. 6.-

- og får del i dividenden

BUKO *fløde ost*
med det
rene naturprodukts
rene smag...
BUKO-OST A/S VORDINGBORG

SAMVIRKE: Ansvarshavende redaktør: Eggert Nielsen. Redaktion, annonceafdeling, abonnementsafdeling, Njalsgade 15, København S. Telefon Central 4015. – Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier eller tegninger, der uopfordret indsendes. Tryk: Egmont H. Petersen, København.

En Cecil er altid perfekt rullet, fordi tobaksmængden i hver eneste Cecil-cigaret kontrolleres elektronisk med brøkdele af milligrams nøjagtighed. Det giver bedre træk i Cecil, og man får den rette glæde af de fyldige og mættende blended-tobakker. Den lange Cecil bliver mere og mere populær – det er *den*, man glæder sig til, når dagens pauser nærmer sig . . . så er der tid til en Cecil.

CHR. AUGUSTINUS A/S